

รายงานผลการดำเนินงานของ
มูลนิธิภูมิปัญญาชาติพันธุ์
ประจำปี 2568

ภูมิปัญญาชาติพันธุ์
สร้างสรรค์วิถีชีวิต
ต่อยอดวัฒนธรรมการผลิต
ให้ท้องถิ่นพัฒนาอย่างยั่งยืน

รายงานผลการดำเนินงานของมูลนิธิภูมิปัญญาชาติพันธุ์
ประจำปี 2568

ภูมิปัญญาชาติพันธุ์
ต่อยอดวัฒนธรรมการผลิต

สร้างสรรค์วิถีชีวิต
ให้ท้องถิ่นพัฒนาอย่างยั่งยืน

คำนำ

เอกสารเล่มนี้จัดทำขึ้นมาเป็นการรวบรวมและสรุปผลการดำเนินงานของมูลนิธิภูมิปัญญาชาติพันธุ์ ประจำปี 2568 ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา มูลนิธิภูมิปัญญาชาติพันธุ์ได้ดำเนินงานกิจกรรมตามวัตถุประสงค์ใหญ่ของมูลนิธิ จำนวน 6 ข้อด้วยกันและมีการแบ่งแผนงานตามพันธกิจโดยมีแผนปฏิบัติการโครงการต่าง ๆ ตามภารกิจขององค์กร ซึ่งส่วนใหญ่แผนงานและกิจกรรมจะมุ่งเน้นการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการสืบทอด เรียนรู้ ในเรื่องวัฒนธรรม การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การจัดการชุมชนให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนในท่ามกลางความเปลี่ยนแปลง หลาย ๆ ด้าน ทั้งนี้การส่งเสริมชุมชนในพื้นที่ชนเผ่าและชาติพันธุ์ให้เกิดการเข้าถึงกระบวนการแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนบนฐานองค์ความรู้ภูมิปัญญาของบรรพชน การฟื้นฟูสืบทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาของกลุ่มชนเผ่าและชาติพันธุ์ การจัดเก็บรวบรวมองค์ความรู้เมล็ดพันธุ์ การพัฒนาองค์ความรู้ชุมชนท้องถิ่นซึ่งเป็นองค์ความรู้ภูมิปัญญาของชุมชนที่สอดคล้องกับท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งจะก่อให้เกิดการนำมาประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิตประจำวันที่เปลี่ยนแปลงและเหมาะสมกับยุคสมัย อาทิ เช่น องค์ความรู้ภูมิปัญญาด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การประยุกต์ใช้ให้เกิดการพัฒนาให้สอดคล้องกับปัจจุบันและสร้างรูปแบบวิธีการตามความเปลี่ยนแปลงของสังคมตลอดทั้งพัฒนาการสร้างเครือข่ายสำหรับชุมชนในประเด็นที่เกี่ยวข้องซึ่งในปี 2568 ที่ผ่านมานี้ ทางมูลนิธิภูมิปัญญาชาติพันธุ์ ได้รวบรวมตามแผนงานกิจกรรมและผลการดำเนินงานในแต่ละด้าน มาสรุปรวบรวมเข้ารูปเล่มด้วยกัน ซึ่งประกอบด้วย แผนงานการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนฐานองค์ความรู้ภูมิปัญญาชนเผ่าและชาติพันธุ์ แผนงานการพัฒนาชุมชนและการส่งเสริมความมั่นคงทางอาหารและการพัฒนาอาชีพที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม แผนงานการพัฒนาหลักสูตรการจัดการศึกษาเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อม แผนงานความหลากหลายชีวภาพชุมชนและการอนุรักษ์สัตว์ป่า แผนงานการพัฒนาการสร้างเครือข่ายความร่วมมือองค์กรภาคีและการรณรงค์การสื่อสารเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อม แผนงานการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพบุคลากรและแกนนำชุมชน ในปี 2568 ที่ผ่านมานี้ ทางมูลนิธิภูมิปัญญาชาติพันธุ์ได้สรุปและรวบรวมผลการดำเนินงานการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในรอบปี ซึ่งรวบรวมออกมาเป็นเอกสารประกอบการจัดทำรายงานประจำปีของมูลนิธิภูมิปัญญาชาติพันธุ์เพื่อให้เกิดความสะดวกต่อการค้นหาข้อมูลขององค์กรและผู้สนใจทั่วไป

คณะจัดทำรายงานมูลนิธิภูมิปัญญาชาติพันธุ์ (มภช)

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
1. แผนงานการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนฐานองค์ความรู้ภูมิปัญญาชนเผ่าและชาติพันธุ์.....	4
2. แผนงานด้านการพัฒนาชุมชนการส่งเสริมความมั่นคงทางอาหารและอาชีพที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน.....	12
3. แผนงานการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการศึกษาเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อม.....	19
4. แผนงานการอนุรักษ์สัตว์ป่าและความหลากหลายทางชีวภาพโดยชุมชน.....	25
5. แผนงานการพัฒนาการสร้างเครือข่ายความร่วมมือองค์กรและการรณรงค์การสื่อสารเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อม.....	29
6. แผนงานการบริหารจัดการและพัฒนาศักยภาพบุคลากรในสำนักงาน.....	36
แผนงานกิจกรรมและงบประมาณ.....	40
ภาคผนวก.....	45
บทนำ.....	46
การกำหนดแผนยุทธศาสตร์.....	55
บทสรุป.....	58

1. แผนงานด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนฐานองค์ความรู้ภูมิปัญญาชนเผ่าและชาติพันธุ์

1.1. ความมุ่งหมายของแผนงาน

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนฐานองค์ความรู้ภูมิปัญญาชนเผ่าและชาติพันธุ์ มีความมุ่งหมายหลักเพื่อสร้างกลไกการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่ยั่งยืน โดยยึดถือภูมิปัญญาท้องถิ่นและองค์ความรู้ดั้งเดิมของชนเผ่าและกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่เป็นศูนย์กลาง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำรงชีวิตและความมั่นคงของชุมชน การจัดการทรัพยากรเหล่านี้อย่างยิ่งยวดจึงเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะภูมิปัญญาของชนเผ่าและชาติพันธุ์ที่สืบทอดความรู้มาหลายชั่วอายุคน ซึ่งมีแนวปฏิบัติที่สอดคล้องกับการอนุรักษ์ธรรมชาติ เช่น การจัดการป่าไม้ แหล่งน้ำ และการเพาะปลูกพืชพื้นถิ่น การนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสามารถสร้างสมดุลระหว่างการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แผนงานจึงมุ่งปกป้องที่ดิน ป่าไม้ ความหลากหลายทางชีวภาพ และทรัพยากรน้ำ โดยเน้นการรักษาสภาพแวดล้อม ลดการสูญเสียพื้นที่ป่าและความหลากหลายทางชีวภาพ พร้อมทั้งฟื้นฟูและจัดการทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน เพื่อให้ระบบนิเวศทำงานสมดุลและรองรับความต้องการของชุมชนและสิ่งมีชีวิตได้อย่างต่อเนื่อง การดำเนินงานครอบคลุมถึงการป้องกันการบุกรุก การตัดไม้ทำลายป่า การกัดเซาะหน้าดิน และการจัดการแหล่งน้ำให้คงคุณภาพและปริมาณตามธรรมชาติ อีกทั้งมุ่งสร้างธรรมาภิบาลในการใช้ที่ดิน ป่าไม้ ความหลากหลายทางชีวภาพ และทรัพยากรน้ำอย่างโปร่งใส ยุติธรรม และมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกระดับ โดยกำหนดกฎเกณฑ์ แนวทาง และมาตรการชัดเจนในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างยั่งยืน ทั้งด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ ส่งเสริมความรับผิดชอบร่วม ลดความขัดแย้ง และสร้างความเข้าใจระหว่างภาครัฐ ชุมชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องการนำเอาองค์ความรู้ภูมิปัญญาดั้งเดิมมาปรับใช้กับสถานการณ์ที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ ชุมชนชาติพันธุ์ที่อยู่เขตต้นน้ำลำธารจะต้องมีวิธีการรับมือตามวิถีชีวิตของชุมชน เพราะจะต้องอาศัยป่าในการประกอบอาชีพ การหาของป่าเพื่อการยังชีพ และอื่น ๆ อีกมากมายและในขนาดเดียวกันชุมชนต้องเข้ามามีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดความมั่นคง และมีการแบ่งขอบเขตพื้นที่ป่าต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน เช่น ป่าพิธีกรรมตามความเชื่อต่าง ๆ เช่น หลีอปก่า การฟื้นฟูพิธีเดปอถู่ การทำฝายชะลอน้ำ เป็นต้น การแบ่งพื้นที่ขอบเขตป่าอนุรักษ์ฯ พื้นที่เขตป่าชุมชน พื้นที่เขตป่าที่อยู่อาศัย พื้นที่เขตป่าที่ดินทำกิน พื้นที่ป่าตามความเชื่อหรือพื้นที่ป่าจิตวิญญาณ เป็นต้น รวมถึงการประกาศเขตพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษโดยชุมชนสิ่งเหล่านี้เป็นการมีส่วนร่วม บทบาทของชุมชนที่ร่วมกับหน่วยงานองค์กรภาคีของเอกชน ประชาสังคมองค์กรของรัฐและอื่น ๆ เพื่อการพัฒนาชุมชนที่มั่นคง ยั่งยืน

ซึ่งในปี 2568 ที่ผ่านมามีได้เสริมสร้างความร่วมมือในการทำงานและการจัดกิจกรรมในระดับชุมชนโดยมีจุดเน้นประเด็นเด่นประกอบด้วยการจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน การจัดทำระเบียบของชุมชนเกี่ยวกับที่ดินและขอบเขตพื้นที่ป่าของแต่ละชุมชน และการเสริมสร้างแนวคิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนฐานองค์ความรู้ภูมิปัญญาของชนเผ่า

1.2 กิจกรรมแผนงานที่ได้ที่ดำเนินการประจำปี 2568

การดำเนินกิจกรรมภายใต้แผนงานนี้มุ่งเน้นการบูรณาการองค์ความรู้ทางวิชาการเข้ากับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ โดยกิจกรรมที่ดำเนินการประกอบด้วย

1. กิจกรรมจัดทำแผนที่ในการจัดการที่ดินของชุมชน
2. กิจกรรมการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรป่าไม้และพื้นที่ป่าต้นน้ำ
3. กิจกรรมการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างความตระหนักรู้ต่อวิกฤตสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

4. กิจกรรมการฟื้นฟูพื้นที่แหล่งป่าสมุนไพรมนไพรของชุมชน
5. กิจกรรมการผลิตสื่อในรูปแบบหนังสือ เพื่อสืบทอดองค์ความรู้พืชสมุนไพรดั้งเดิมของชนเผ่า
6. กิจกรรมฟื้นฟูพิธีกรรมเดปอญู่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
7. กิจกรรมพิธีกรรมเลี้ยงแนวกันไฟและกิจกรรมจัดทำแนวกันไฟของชุมชน
8. กิจกรรมสร้างฝายชะลอน้ำของชุมชน
9. กิจกรรมหล่อปูน (พิธีกรรมบวชป่าชุมชน)
10. กิจกรรมหล่อที่ (พิธีกรรมเลี้ยงน้ำ) เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำและสัตว์น้ำ
11. กิจกรรมการสำรวจการใช้ที่ดินของชุมชนและปรับปรุงหรือจัดทำแผนที่การใช้ที่ดิน
12. กิจกรรมการพัฒนาแผนงานการบริหารจัดการเขตพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษชุมชน
13. กิจกรรมการจัดทำข้อบัญญัติตำบลด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
14. กิจกรรมประชุมสร้างความเข้าใจด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของกลุ่มน้ำแม่เตี้ยะ – แม่แตะ
15. กิจกรรมประชุมสร้างความเข้าใจด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของกลุ่มน้ำแม่แจ่มตอนบน
16. กิจกรรมประชุมสร้างความเข้าใจด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของกลุ่มน้ำห้วยแม่โขง
17. กิจกรรมการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมลุ่มน้ำสาละวิน
18. กิจกรรมประชุมสัมมนาสถานการณ์และแผนงานการจัดการทรัพยากรธรรมชาติลุ่มน้ำสาละวิน
19. กิจกรรมประชุมแผนงานและสร้างความเข้าใจผลกระทบมลพิษลุ่มน้ำสาละวิน (สารหนูที่ปนเป็นน้ำสาละวิน)
20. กิจกรรมฝึกอบรมเสริมสร้างศักยภาพผู้นำเครือข่ายลุ่มน้ำบนฐานคิด เพศสภาพ มุ่งสร้างการบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วมและเท่าเทียม

1.3 ผลการที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรม

ผลจากการดำเนินกิจกรรมในรอบปีที่ผ่านมา ส่งผลให้เกิดพลวัตความเปลี่ยนแปลงของชุมชนหลายด้านในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนฐานองค์ความรู้ภูมิปัญญาชนเผ่าและชาติพันธุ์ การอนุรักษ์องค์ความรู้ของชุมชนและการรับมือกับความเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เกิดขึ้น การส่งเสริมการสร้างเครือข่ายระดับชุมชนในการจัดการชุมชนตนเองให้เกิดความเข้มแข็งและความยั่งยืน รวมถึงการกำหนดความชัดเจนของการกำหนดขอบเขตที่ดินของชุมชนทั้งที่ดินด้านที่อยู่อาศัย ที่ดินด้านประกอบอาชีพ ที่ดินด้านพื้นที่ป่าในการหาของป่าตามฤดูกาล พื้นที่เขตป่าอนุรักษ์ของชุมชน รวมถึงเขตพื้นที่เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำต่าง ๆ ให้เกิดความชัดเจนดีขึ้นและเกิดการลดข้อขัดแย้งภายในชุมชนและสร้างระบบการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างเป็นธรรมช่วยให้มีการวางแผนงานและจัดการทรัพยากรดินมีประสิทธิภาพมากขึ้น

เกิดการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายใต้หลักธรรมาภิบาลความเท่าเทียมให้กับทุกคน พื้นที่ป่ามีความอุดมสมบูรณ์ ระบบนิเวศของชุมชนรวมถึงความหลากหลายทางชีวภาพและคุณภาพของระบบนิเวศ ชุมชนจึงสามารถพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างยั่งยืนและมีแผนงานแผนงานในการเตรียมความพร้อมในการป้องกันและรับมือกับภัยพิบัติ ความเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศตลอดถึงภัยจากธรรมชาติในรูปแบบต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องและปลอดภัย ชุมชนเกิดแนวร่วมและตระหนักรู้และมีส่วนร่วมกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดยใช้องค์ความรู้ภูมิปัญญาของชนเผ่าส่งเสริมสร้างความมั่นใจในความสามารถของชุมชนในการจัดการกับเหตุการณ์ต่าง ๆ เกิดสื่อการเรียนรู้การเรียนรู้เพื่อสืบทอดองค์ความรู้สมุนไพรดั้งเดิมของชนเผ่า ทำให้เกิดการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม การฟื้นฟูป่าสมุนไพรช่วยให้ทรัพยากรสมุนไพรพื้นถิ่นได้รับการอนุรักษ์ มีการนำกลับมาใช้ในชีวิตประจำวันมากขึ้น และเกิดการส่งต่อองค์ความรู้สู่คนรุ่นใหม่ มีการจัดทำสื่อความรู้ เช่น หนังสือภูมิปัญญาพืชสมุนไพรชนเผ่า ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลที่เกิดขึ้นเหล่านี้เป็นฐานสำคัญในการพัฒนาระบบการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน สามารถสืบทอดให้กับคนรุ่นต่อไป และนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ทั้งด้านสุขภาพ การรักษา และการอนุรักษ์วัฒนธรรมประจำชุมชน

1.4 ปัญหาและข้อจำกัดในการทำงาน

1. ปัญหาการความเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ส่งผลชุมชนต้องมีการรับมือกับสถานการณ์ที่กว้างขึ้น ส่งผลต่อวิถีชีวิตการประกอบอาชีพและสภาพอากาศที่ไม่แน่นอน
2. ปัญหาการแย่งชิงพื้นที่และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนเนื่องจากชุมชนบนพื้นที่สูงปัจจุบันการเดินทางเริ่มสะดวก มีอากาศที่ดีมีนายทุนจากภายนอกเข้ามาครอบครองที่ดินในรูปแบบต่าง ๆ
3. ปัญหาด้านงบประมาณ มีจำกัด เนื่องจากปัจจุบันค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งในงบประมาณในการดำเนินการค่อนข้างสูง ทั้งค่าจัดกิจกรรม การใช้เจ้าหน้าที่ในการลงไปจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง
4. ปัญหาด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวนโยบาย กฎหมาย และข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง ในการให้ความรู้ต้องเข้าใจบริบทวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน ปัจจุบันนโยบายในการจัดการพื้นที่ป่าเกี่ยวข้องกับนโยบายด้านในประเทศและต่างประเทศชุมชนเองขาดความรู้ความเข้าใจด้านนโยบาย

5. ข้อจำกัดจากระเบียบและข้อบังคับของหน่วยงานภาครัฐ บางแห่ง ส่งผลให้การดำเนินงานไม่สามารถทำได้อย่างเต็ม ประสิทธิภาพ

1.5. ข้อเสนอแนะต่อแผนงานโครงการในการดำเนิน กิจกรรมในรอบหนึ่งปีที่ผ่านมา

การดำเนินงานที่ผ่านมาแผนงานได้รวบรวมข้อเสนอแนะจากเจ้าหน้าที่ดำเนินงานดังนี้

1. เสนอให้มีการวางแผนการรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ที่ส่งผลต่อชุมชนต้องมีการรับมือกับสถานการณ์ที่ กว้างขึ้น ส่งผลต่อวิถีชีวิต การประกอบอาชีพและสภาพ อากาศที่ไม่แน่นอนโดยทบทวนองค์ความรู้ของชุมชน
2. เสนอให้ชุมชนมีการวางแผนการดูแลสุขภาพ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน
3. เสนอให้มีงบประมาณ ในการสนับสนุนชุมชนอย่างเพียงพอ
4. เสนอให้มีการฝึกอบรมแกนนำชุมชนเท่าทันความรู้ความ เข้าใจเกี่ยวกับนโยบาย กฎหมาย และข้อบังคับที่ เกี่ยวข้อง ในการให้ความรู้ต้องเข้าใจบริบท วิถีชีวิตความ เป็นอยู่ของคนในชุมชน ปัจจุบันนโยบายในการจัดการพื้นที่ ป่าเกี่ยวข้องกับนโยบายด้านในประเทศและต่างประเทศ ชุมชนเองขาดความรู้ความเข้าใจอยู่มาก
5. เสนอให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดสิทธิการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับเครือข่ายภาคใน แต่ละพื้นที่

2. แผนงานด้านการพัฒนาชุมชนการส่งเสริมความมั่นคงทางอาหารและอาชีพที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน

2.1 ความมุ่งหมายของแผนงาน

เป็นแผนงานที่มุ่งเน้นการพัฒนาด้านการจัดการอาหารของชุมชนเป้าหมายเพื่อให้เกิดความมั่นคงทางอาหารตามวิถีวัฒนธรรมชนเผ่าและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เป็นการส่งเสริมให้เกิดความมั่นคงทางอาหารเพราะอาหารปัจจุบันมีสารเคมีตกค้างในผักที่เราบริโภคแต่ละวันค่อนข้างเยอะมาก และส่งเสริมให้เกิดความมั่นคงในการประกอบอาชีพโดยการฟื้นฟูอาชีพชุมชนบนฐานองค์ความรู้ภูมิปัญญาตามวิถีวัฒนธรรมสอดคล้องกับวิถีชีวิตคนอยู่กับป่าที่จะต้องประกอบอาชีพที่พึ่งพิงป่าและมีการจัดการดูแลป่าโดยระบบทุกอย่างก่อให้เกิดความสมดุลทั้ง ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรน้ำ ความหลากหลายทางภูมินิเวศในพื้นที่ มีทั้งการขุดลำเหมืองขนาดเล็กเพื่อผันน้ำเข้ามาในที่นาพื้นที่การเกษตร การส่งเสริมอาชีพโดยการเลี้ยงสัตว์ตามประเพณีและความเชื่อในชุมชน เช่น การเลี้ยงหมู เลี้ยงไก่ สามารถที่จะทำตลาดในชุมชนได้มากที่สุดหากเรามีผลผลิตที่มากพอเนื่องจากปัจจุบันชุมชนพื้นที่และบริเวณใกล้เคียงยังต้องพึ่งพาเนื้อสัตว์หรืออาหารจากตลาดภายนอกในรายวันเฉลี่ยเยอะมาก และการคมนาคมขนส่งระยะทางที่ไกลมาก ดังนั้นการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ในชุมชนสามารถที่จะบริโภคในครัวเรือนหรือจำหน่ายในชุมชนและนอกชุมชนก็จะเกิดความคุ้มค่ามีสูงและไม่เป็นที่จะต้องการลงทุนที่สูงมากสามารถที่จะสร้างรายได้เป็นเศรษฐกิจฐานรากในชุมชนและเงินเหล่านี้ก็จะหมุนเวียนเปลี่ยนถ่ายในชุมชน การส่งเสริมอาชีพการทำไร่หมุนเวียนซึ่งเป็นอาชีพดั้งเดิมผลผลิตที่อยู่ในไร่หมุนเวียนนั้นมีความหลากหลายเป็นผลผลิตที่เป็นธรรมชาติให้คุณค่าทางอาหารค่อนข้างสูงและมีความสัมพันธ์กันในเชิงความเชื่อและวัฒนธรรมพิธีกรรมในไร่หมุนเวียนกับวิถีชีวิตชุมชน ปัจจุบันมีการประกอบอาชีพนี้ลดน้อยถอยลงเรื่อย ๆ เนื่องจากเหตุปัจจัยหลาย ๆ ด้านทั้งจำกัดรอบหมุนเวียน ข้อจำกัดในเชิงข้อกฎหมาย การปลูกพืชปลอดสารเคมี การพัฒนาปลูกไม้ยืนต้นเช่น กาแฟ การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากวัตถุดิบชุมชน เป็นต้น โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่มาจากความต้องการของชุมชนโดยการระดมแนวคิดร่วมของกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความยั่งยืนและการพัฒนาที่ตรงจุดความต้องการ ซึ่งเป็นการสนับสนุนและส่งเสริมการประกอบอาชีพเสริมที่เป็นมิตรต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดความมั่นคงในการประกอบอาชีพ ความมั่นคงทางอาหารและส่งเสริมให้เกิดความปลอดภัยในอาหารที่ปราศจากสารเคมี เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความมั่นคงด้านอาหารเริ่มจากครอบครัวชุมชนและขยายออกไปกว้างขึ้นเพื่อให้วิถีชีวิตกับทรัพยากรธรรมชาติที่พึ่งพาซึ่งกันและกันได้รับผลกระทบให้น้อยที่สุด ตลอดจนการเสริมสร้างศักยภาพให้แกนนำสตรีรวมตัวกันพัฒนาศักยภาพและให้เกิดการเรียนรู้การพัฒนาส่งเสริมสิทธิความเท่าเทียมของสังคมเพื่อบรรลุเป้าหมายความเสมอภาคและความยุติธรรมทางสังคมและเป็นการส่งเสริมให้กลุ่มสตรีและเยาวชนได้รวมตัวกันเป็นเครือข่ายหรืออื่น ๆ เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาชุมชนสังคม เป็นการพัฒนาที่มาจากความต้องการในระดับพื้นที่และความต้องการของตนเองและเรียนรู้ความเปลี่ยนแปลงของสังคมและเป็นการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นให้กับกลุ่มสตรีและเยาวชนของชนเผ่าให้เกิดความเท่าเทียมและเสมอภาค แกนนำสตรีและเยาวชนรุ่นใหม่ตั้งกลุ่มชุมชนขึ้นมาเพื่อเป็นแนวร่วมในการพัฒนาที่เท่าเทียมที่นำพากลุ่มสตรีและเยาวชนมีบทบาทการพัฒนาซึ่งกลุ่มสตรีและเยาวชนมีความสำคัญอย่างยิ่งในเรื่ององค์ความรู้ภูมิปัญญาในด้านต่าง ๆ เช่น องค์ความรู้ในการทอผ้า การส่งเสริมสุขอนามัย การดูแลครอบครัว การดูแลวิถีชีวิต และการอบรมลูกหลานในครัวเรือน ตลอดจนการสร้างอาชีพที่มีมิตรกับสิ่งแวดล้อมและเหมาะสมกับสตรีและเยาวชนในแต่ละพื้นที่ซึ่งมีความสำคัญและจำเป็นที่จะต้องเติมเต็มให้เยาวชนรุ่นใหม่เพื่อให้มีการปกป้องรักษาอนุรักษ์วัฒนธรรมให้เกิดความยั่งยืนในปี 2568 ที่ผ่านมามีจุดเน้นเพื่อคนในชุมชนจะได้มีคุณภาพที่ดีและอาหารการกินที่เพียงพอต่อการดำเนินชีวิตที่ดีขึ้นและการดูแลปกป้องทรัพยากรสิ่งแวดล้อมให้กับชุมชนต้องมีความเป็นระบบและเสริมความมั่นคงในการบริหารจัดการความมั่นคงทางอาหารควบคู่การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน

22. กิจกรรมสร้างเครือข่ายกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนให้เกิดช่วยเหลือหนุนเสริมกันระดับชุมชน โดยปัจจุบันเกิดเครือข่ายและมีระบบการบริหารจัดการแบบคลัสเตอร์ (กลุ่มเครือข่าย) จำนวน 9 เครือข่าย ได้แก่

- 1) กลุ่มเครือข่ายเยมือปลอว์
  - 2.) กลุ่มเครือข่ายลูลซอพอเด
  - 3.) กลุ่มเครือข่ายเลอมือปลอว์
  - 4.) กลุ่มเครือข่ายแปรวโลหะตรอว์
  - 5.) กลุ่มเครือข่ายซวีโลหะตรอว์
  - 6.) กลุ่มเครือข่ายแมงะโลหะตรอว์
  - 7.) กลุ่มเครือข่ายซีไร่ตรอว์
  - 8.) กลุ่มเครือข่ายซูแมรวตรอว์
  - 9.) กลุ่มเครือข่ายโหมโพหมือ - อิตูถ่า
- และมีการจัดกิจกรรมเสริมความเข้มแข็งกลุ่มประกอบด้วย

23. กิจกรรมการประชุมเครือข่ายประจำไตรมาส การระดมความคิดเห็นในการเสริมสร้างอาชีพและความมั่นคงทางอาหาร และการติดตามและประเมินผล

24. กิจกรรมการฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพสัตว์เลี้ยงชุมชน

25. กิจกรรมการฝึกอบรมแปรรูปการนํ้าทำกล้วยทอดกรอบอบ ชิป

26. กิจกรรมการสำรวจข้อมูลการรายรับ - รายจ่ายประชาชนในชุมชน

27. กิจกรรมประชุมชี้แจงโครงการและแต่งตั้งคณะกรรมการโครงการลดเหล้า แต่งตั้งแกนนำอาสาสมัครจัดตั้งกลุ่มต่ําเกอพอ 3 กลุ่ม

28. กิจกรรมเวทีวิเคราะห์รายรับ - รายจ่าย งบการเงินส่วนบุคคลและครอบครัว เพื่อวางแผนการลดรายจ่าย และเพิ่มรายได้ ตั้งเป้าหมาย “ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้”

2.3 ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรม

1. เกิดกลไกการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการเครือข่ายอย่างเป็นระบบ
2. เกิดคณะกรรมการเครือข่ายได้รับการสนับสนุนและการมีส่วนร่วมจากชุมชน กฎระเบียบชุมชน
3. เกิดแนวร่วมคนในชุมชนที่สนใจและมีการเข้าร่วมเป็นในกิจกรรมธนาคารข้าว กิจกรรมแปรรูปอาชีพอื่น ๆ
4. เกิดกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนมีการบริหารจัดการที่เข้มแข็งและเป็นระบบดียิ่งขึ้น
5. เกิดการทบทวนและประเมินการเพิ่มขึ้นของงบประมาณและเงินกองทุนของชุมชน

6. เกิดผู้นำท้องถิ่นเข้าร่วมกิจกรรมและการทำโครงการเพิ่มมากขึ้น
7. เกิดการมีส่วนร่วมและสร้างบทบาทความเป็นผู้นำของสตรีในชุมชนเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

2.4 ปัญหาและข้อจำกัดในการทำงาน

1. ปัญหาสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศการระบาดของศัตรูพืชที่ส่งผลกระทบต่อการผลิตข้าวและพืชผลทางการเกษตร

2. ปัญหาน้ำท่วมและดินถล่ม

สภาพปัญหาด้านภัยพิบัติ เป็นภาวะภัยต่าง น้ำท่วมนาน ๆ จะส่งผลต่อการเพาะปลูกของชุมชน ฝนเกิดจากฝนตกน้อยหรือไม่มีฝนเป็นเวลานาน ส่งผลให้เกิดการขาดแคลนน้ำและกระทบต่อการดำรงชีวิตของชุมชน

3. ปัญหาสถานการณ์ทางการเมืองพื้นที่ชายแดน

ความไม่มั่นคงทางการเมืองและสถานการณ์ความขัดแย้งส่งผลให้เกิดความไม่ต่อเนื่องของนโยบายและการดำเนินงาน ประชาชนต้องใช้ชีวิตด้วยความกังวลต่อสถานการณ์ความไม่ปลอดภัยที่เกิดขึ้น

4. ปัญหาการตลาด

การมีช่องทางการตลาดและแหล่งจำหน่ายสินค้าที่จำกัดโอกาสในการสร้างรายได้ของครัวเรือนมีน้อยการคมนาคมและการขนส่งไม่สะดวก รวมถึงสินค้าและผลผลิตทางการเกษตรที่ปรับตัวสูงขึ้น ส่งผลกระทบต่อทุนการผลิต ค่าครองชีพ และความมั่นคงทางเศรษฐกิจของชุมชน

5. ปัญหาการดำเนินกิจกรรมที่ไม่ต่อเนื่อง

ที่ผ่านมามีการสนับสนุนกิจกรรมที่ไม่ต่อเนื่องเกิดจากผลระยะยาวของโครงการทำให้ขาดความต่อเนื่อง

6. ข้อจำกัดทักษะด้านต่าง ๆ

ชุมชนยังขาดทักษะด้านต่าง ๆ ของการแปรรูปผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ

2.5 ข้อเสนอแนะ

1. เสนอให้ชุมชนมีการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและความสามัคคีภายในชุมชนอย่างยั่งยืน
2. เสนอให้มีการพัฒนาระบบการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนบนฐานองค์ความรู้ภูมิปัญญาชนเผ่า
3. เสนอให้สนับสนุนกิจกรรมที่ส่งเสริมความมั่นคงทางอาหาร เพื่อให้ทุกครอบครัวมีอาหารเพียงพอและเหมาะสมปลอดภัย
4. เสนอให้มีการพัฒนาศักยภาพผู้นำกลุ่มให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะด้านต่าง ๆ
5. เสนอให้มีการวางแผนและดำเนินโครงการต่าง ๆ โดยคำนึงถึงความต่อเนื่องและความยั่งยืนในระยะยาวและยั่งยืน
6. เสนอให้มีการส่งเสริมพลังกลุ่มสตรีรวมกลุ่มกันทำงานเป็นกลุ่มมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

3. แผนงานการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการศึกษาเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

3.1 ความมุ่งหมายของแผนงาน

แผนงานการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการศึกษาเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นการมุ่งเน้นการศึกษาเพื่อสิ่งแวดล้อม มีเป้าหมายโดยรวมในการให้ความรู้ เสริมสร้างศักยภาพ กระตุ้น และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักเรียนและเยาวชนกะเหรี่ยง ผู้นำชุมชน บุคลากรทางการศึกษา และองค์กรชุมชน เพื่อฟื้นฟูองค์ความรู้ทางวัฒนธรรม เสริมสร้างความตระหนัก ทักษะ และทัศนคติด้านสิ่งแวดล้อม อันจะนำไปสู่การเห็นคุณค่าและธำรงรักษาจิตวิญญาณทางวัฒนธรรม วิถีชีวิตดั้งเดิม การฟื้นฟูและคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนการเสริมสร้างชุมชนที่มีความเข้มแข็งและยั่งยืนยิ่งขึ้นการจัดการศึกษาเพื่อสิ่งแวดล้อมในเรื่องการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ทั้งดิน น้ำ ป่า และอากาศที่ปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ค่อนข้างรวดเร็วมากส่งผลให้ชุมชนชาติพันธุ์ชนเผ่าต้องรับมือหรือเรียนรู้ความเปลี่ยนแปลงที่จะส่งผลกระทบต่อเข้ามาในชุมชนทั้ง การประสบกับสภาพอากาศที่หนาวจัด การประสบกับภัยพิบัติธรรมชาติ ผลกระทบที่ขมขื่นทางการเกษตรและเกิดอุบัติเหตุหรือแพร่ระบาดของโรคชนิดใหม่ ๆ สิ่งเหล่านี้เป็นที่ชัดเจนว่าชุมชนจะได้รับและประสบผลกระทบแน่นอนและชุมชนเองจะต้องมีการทบทวนฟื้นฟูองค์ความรู้ภูมิปัญญาดั้งเดิมมาประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและแผนงานนี้มุ่งเน้นที่จะสนับสนุนให้กลุ่มเยาวชนมีโอกาสเข้าถึงระบบการจัดการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบตลอดถึงการเข้าถึงแนวทางการพัฒนาฝึกฝนทักษะการพัฒนาความรู้ตนเอง การพัฒนาฟื้นฟูองค์ความรู้ภูมิปัญญาของชนเผ่าและการหนุนเสริมแผนงานอื่น ๆ การจัดทำแผนที่ การฝึกอบรม การรวบรวมเอกสารเพื่อการประชาสัมพันธ์ให้กับสาธารณะชนได้รับรู้เข้าถึงข่าวสารข้อมูลแต่ละแผนงาน กระบวนการจัดเก็บรวบรวมองค์ภูมิปัญญาที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากเพราะจะสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน ปัจจุบันเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศส่งผลให้ชุมชนต้องมีการปรับเปลี่ยนและที่ผ่านมามีการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ฝนตกไม่ตรงฤดูกาล ฝนแล้ง ไม่สามารถประกอบอาชีพการเกษตรได้ ข้าวที่ปลูกไม่เพียงพอกับการบริโภค ศัตรูพืชที่ระบาดจากสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลงมารบกวนทำลายผลผลิตการเกษตร ส่งผลให้ชุมชนต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการรับมือให้เกิดเป็นองค์ความรู้และมีการจัดฝึกอบรมให้กับชุมชนและนำไปใช้ในชุมชน ในเรื่องการอนุรักษ์พื้นที่ต้นน้ำ ลำธาร ชุมชนห้วย ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศนี้ส่งผลต่อการดำเนินวิถีชีวิตที่อาจจะลำบากขึ้น การจัดการศึกษาโดยการนำหลักสูตรท้องถิ่นปรับใช้กับชุมชนนี้ส่งผลให้เด็กเยาวชนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้ วัฒนธรรม วรรณกรรมตลอดถึงคำสอนของบรรพชนของกลุ่มชนเผ่าและชาติพันธุ์ เกิดความภาคภูมิใจสำหรับคนรุ่นใหม่ในโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงและปรับเปลี่ยนสู่ยุคสังคมออนไลน์หรือยุคไอที ส่งเสริมให้มีการจัดการศึกษาและฝึกอบรมให้ความรู้เยาวชนเข้าใจองค์ความรู้ภูมิปัญญาที่จะเข้ามามีบทบาทปรับใช้สังคมจนถึงปัจจุบันนี้ การสร้างพื้นที่การเรียนรู้ในเรื่องการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้กับสังคมเยาวชนรุ่นใหม่เป็นการสานต่อองค์ความรู้ภูมิปัญญาของบรรพชนและองค์ความรู้ภูมิปัญญาเหล่านี้ปรับใช้สังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อม ทั้งสภาพดินฟ้า อากาศ ความเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศหรือผลกระทบจากภัยพิบัติตามธรรมชาติต่าง ๆ มีทั้งน้ำท่วม ดินสไลด์ ภูเขาถล่ม ซึ่งภัยพิบัติที่เกิดขึ้นปัจจุบันมีมากและรุนแรงขึ้นโดยที่บางครั้งอาจจะไม่สัญญาณเตือนบอกเหตุใด ๆ เป็นต้น การจัดการในเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศยากมากขึ้นเช่นกัน ทั้งนี้จะต้องอาศัยองค์ความรู้ดั้งเดิมและความรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามามีบทบาทเพื่อสนับสนุนชุมชนมีองค์ความรู้ที่จะรับมือกับภัยพิบัติที่จะเกิดขึ้นตลอดถึงผลกระทบต่อผลผลิตหรือสัตว์ของชุมชนซึ่งความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการรับมือก่อนเสมอและเพื่อการอนุรักษ์และการจัดการศึกษาในด้านสิ่งแวดล้อมให้เกิดความยั่งยืน เป็นการสนับสนุนและส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาเรียนรู้ประเพณีวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ป่าเกอญ่ให้ทรงคุณค่าอย่างยั่งยืนและการส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำป่า ของชาติพันธุ์ป่าเกอญ่ให้ทรงคุณค่าและเกิดผลด้านพัฒนาที่ยั่งยืน

3.2 กิจกรรมการดำเนินงานในรอบปี 2568 ของแผนงานประกอบด้วย

จากการดำเนินงานด้านแผนงานการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการศึกษาเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ได้รวบรวมกิจกรรมในประเด็นต่าง ๆ ในรอบปี 2568 ดังนี้

1. กิจกรรมการฝึกอบรมและพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน

- 1.1 กิจกรรมการอบรมการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของชุมชน
- 1.2 กิจกรรมการอบรมครูแกนนำหลักสูตรวัฒนธรรมและการประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา (TOT)
- 1.3 กิจกรรมการฝึกอบรมหลักสูตรผ้าทอชุมชนเน้นการรวบรวมและรูปแบบพื้นบ้านดั้งเดิม

2. กิจกรรมด้านการวิจัยและสิ่งพิมพ์เผยแพร่องค์ความรู้ด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย

- 2.1 กิจกรรมการวิจัยพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และประวัติศาสตร์ของชุมชน

3. กิจกรรมด้านการรณรงค์และการขับเคลื่อนเชิงนโยบายเกี่ยวกับการศึกษาและวัฒนธรรม

- 3.1 กิจกรรมการจัดงานวันชนเผ่าพื้นเมืองสากล
- 3.2 กิจกรรมการจัดทำแผนปฏิบัติการด้านสภาพภูมิอากาศ
- 3.3 กิจกรรมเสวนาระหว่างรุ่น เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การจัดการศึกษาและวัฒนธรรม
- 3.4 กิจกรรมรณรงค์วันสิ่งแวดล้อมโลก
- 3.5 กิจกรรมการจัดตั้งสวนเกษตรอินทรีย์ในสถานศึกษาเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ของเยาวชนนักเรียน
- 3.6 กิจกรรมการจัดตั้งระบบจัดการขยะโดยชุมชนเป็นผู้นำ

4. กิจกรรมงานสืบสานภูมิปัญญาผ้าทอกะเหรี่ยงล้านนา ครั้งที่ 18

5. กิจกรรมเยาวชนในงานเวทีคนเก่ง โครงการพัฒนาเด็ก คัลสเตอร์อินทนนท์ 2025

6. กิจกรรมอบรมและผลิตสื่อการเรียนการสอนในสถานศึกษาด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน

7. กิจกรรมจัดการเรียนการสอนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา

8. กิจกรรมประชุมการขอฉันทานุมัติผู้รู้ (FPIC) เพื่อการประกอบการเรียนการสอนในสถานศึกษา

9. กิจกรรมเยาวชนชื่อว่า ค่ายวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมเยาวชนลุ่มน้ำห้วยแม่โขง

3.3 ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน

1. คณะครูและผู้รู้ชุมชนตระหนักด้านวิกฤตสิ่งแวดล้อมและบทบาทชนเผ่าพื้นเมืองในการปรับตัว ต่อโลกร้อน

2. เกิดหลักสูตรวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมเพื่อฟื้นฟูองค์ความรู้และค่านิยมดั้งเดิมผ่านระบบการศึกษากะเหรี่ยง

3. เกิดการเรียนการสอนศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้านในโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม

4. ได้หนังสือจากผลการวิจัยพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และประวัติศาสตร์กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม และจัดพิมพ์รายงานภาษา กะเหรี่ยง

5. ได้รณรงค์การสร้าง ความเข้าใจเกี่ยวกับชนเผ่าพื้นเมืองเนื่องในวันชนเผ่าพื้นเมืองสากล 9 สิงหาคม ของทุกปี

6. เกิดการพัฒนาแผนปฏิบัติการด้านสภาพภูมิอากาศเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การปรับตัวและบรรเทาผลกระทบ

7. เกิดการแลกเปลี่ยนสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการถ่ายทอดองค์ความรู้ระหว่างรุ่นผู้รู้กับเยาวชนรุ่นใหม่
8. เกิดการรณรงค์เนื่องในวันสิ่งแวดล้อมโลก 5 มิถุนายนของทุกปี
9. เกิดความร่วมมือพื้นที่ในการจัดตั้งสวนเกษตรอินทรีย์ในสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมเกษตรนิเวศและความมั่นคงทางอาหาร
10. เกิดการรณรงค์การจัดตั้งระบบจัดการขยะโดยชุมชนและสถานศึกษาเพื่อพัฒนาระบบจัดการขยะอย่างยั่งยืน

3.4 ปัญหาและข้อจำกัด

1. สถานการณ์การสู้รบในพื้นที่ชายแดนยังเป็นปัญหาและข้อจำกัด เพราะจะต้องระมัดระวังในเรื่องความปลอดภัย
2. การจัดเก็บและจัดถอดรวบรวมองค์ความรู้ยังมีข้อจำกัด ทั้งด้านเครื่องมือ กระบวนการ และบุคลากรในการดำเนินงาน
3. ผู้รู้และการถ่ายทอดองค์ความรู้มีจำนวนจำกัด และการถ่ายทอดองค์ความรู้ยังขาดความต่อเนื่อง
4. การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของพื้นที่ชนเผ่าเริ่มมีการเปลี่ยนแปลง ต้องมีการทบทวนองค์ความรู้ชนเผ่าด้วยเช่นกัน
5. ขาดความต่อเนื่องการดำเนินงานหรือโครงการ
6. งบประมาณมีอย่างจำกัด

3.5 ข้อเสนอแนะ

1. เสนอการทำงานในพื้นที่การสู้รบตามแนวชายแดนเพราะจะต้องระมัดระวังคำนึงถึงความปลอดภัยในการจัดกิจกรรม
2. เสนอให้มีการการจัดเก็บและจัดถอดรวบรวมองค์ความรู้ที่เสี่ยงต่อที่จะสูญหาย
3. เสนอให้ผู้รู้มีพื้นที่การถ่ายทอดองค์ความรู้ที่หลากหลาย
4. เสนอให้มีการทบทวนองค์ความรู้เผ่าเพื่อรับมือกับความเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของพื้นที่ชนเผ่าและเปลี่ยนแปลงทางบริบททางสังคม
5. เสนอให้มีกิจกรรมให้เกิดความต่อเนื่องในการดำเนินงาน

4. แผนงานการอนุรักษ์สัตว์ป่าและความหลากหลายทางชีวภาพโดยชุมชน

4.1 ความมุ่งหมายของแผนงาน

แผนงานการอนุรักษ์สัตว์ป่าและความหลากหลายทางชีวภาพโดยชุมชน เน้นการอนุรักษ์ป้องกันการสูญหายของสัตว์ป่าและพันธุ์พืชเพราะปัจจุบันสัตว์ป่าและพันธุ์ไม้ต่าง ๆ เริ่มสูญหายมากขึ้นจึงจำเป็นต้องมีการอนุรักษ์และปกป้องกันเพื่อให้คงอยู่และทำให้เกิดความสมดุลในระบบนิเวศและเชื่อมกับการอนุรักษ์โดยใช้วัฒนธรรมและความเชื่อของชุมชนในการปกป้องธรรมชาติและสัตว์ป่าไม่ให้สูญหาย การส่งเสริมการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าและความหลากหลายทางชีวภาพ ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทในการจัดการดูแลสัตว์ป่า การเรียนรู้ด้านการเปลี่ยนแปลงทางภูมิอากาศ เนื่องจากปัจจุบันส่งผลสัตว์ป่าได้รับผลกระทบด้วย สัตว์ป่าหลายชนิดเริ่มสูญพันธุ์หรือหายากตลอดถึงภัยพิบัติจากภัยธรรมชาติเหล่านี้ชุมชนได้ร่วมกับองค์กรภาคีแต่ละพื้นที่ได้มีโครงการในการดูแลอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าขึ้นเพื่อให้สัตว์ป่าต่าง ๆ ได้มีพื้นที่อยู่อาศัย พื้นที่หาอาหารและไม่มารบกวนพืชจากชาวบ้านส่งเสริมให้ชาวบ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแล ทรัพยากรป่าไม้ การเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งสัตว์ป่าและความหลากหลายทางชีวภาพในชุมชนชาติพันธุ์ชนเผ่าอันยังมีความสมบูรณ์สูงทั้งพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ป่าหรือแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมพื้นที่ชุมชนปัจจุบันยังมีความหลากหลายทางพืช สัตว์ป่า และอื่น ๆ มีค่อนข้างสูงอย่างไรก็ตามสัตว์ป่าหลายชนิดใกล้สูญพันธุ์จำเป็นต้องมีการฟื้นฟูเพื่อให้คงสภาพพื้นที่ต่าง ๆ ที่ยังคงอุดมสมบูรณ์อยู่ โดยปกติแล้วชุมชนมีการอนุรักษ์พื้นที่ต่าง ๆ เหล่านี้มาโดยตลอดและเพื่อให้สาธารณชนมีความรู้เข้าใจในการเข้าพื้นที่ชุมชนหลายอาจจะต้องให้มีข้อระเบียบปฏิบัติมีความเข้าใจจะได้ละเมิดต่อกฎระเบียบหรือธรรมเนียมความเชื่อของชุมชนในการบอกกล่าวขอบเขตพื้นที่ต่าง ๆ ให้ชัดเจนป้ายบอกแนวเขตทั้งพื้นที่ป่า พื้นที่ตามลำน้ำและขอบเขตพื้นที่ตามความเชื่ออื่น ๆ สามารถที่เข้าใจที่ถูกต้องและไม่เกิดการละเมิดสิทธิชุมชน การอนุรักษ์คุ้มครองสัตว์ป่าเป็นความมุ่งหมายของแผนงานที่จะต้องสร้างพื้นที่ป่าของชุมชนเขตป่าอนุรักษ์และพื้นที่เขตต่าง ๆ ให้มีแหล่งอาหารให้กับสัตว์ป่าอย่างเพียงพอตลอดถึงการบุกรุกพื้นที่ในแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าบางอย่างเป็นภัยคุกคามที่ทำให้สัตว์ป่าบางชนิดลดลงและอาจสูญพันธุ์ในที่สุด เป้าหมายที่สามเป็นการอนุรักษ์แหล่งต้นน้ำของพื้นที่เขตป่าเพราะพื้นที่เหล่านี้มีความหลากหลายในเรื่องพรรณไม้ ดอกไม้ ซึ่งหลายพื้นที่ปัจจุบันมีขยะพลาสติกเพิ่มขึ้นส่งผลอันตรายต่อสัตว์ป่าที่ลงมาหากิน กิจกรรมเหล่านี้ส่งเสริมให้แหล่งน้ำลำธารให้สรรพสิ่งต่าง ๆ ในชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลและยั่งยืน ในรอบปีนี้ แผนงานได้ตั้งวัตถุประสงค์เพื่อบรรลุภารกิจประกอบด้วยการสร้างตระหนักรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สัตว์ป่า การประชุมหารือหรือสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมายการอนุรักษ์สัตว์ป่าและความหลากหลายทางชีวภาพตลอดการเข้าใจกระบวนการอนุรักษ์สัตว์ป่าสงวนซึ่งผิดกฎหมายด้วยจะทำอย่างคนกลุ่มน้ำสาละวินมีความรู้ความเข้าใจมากขึ้นและจะมีวิธีการอย่างไรให้พี่น้องชนเผ่ากะเหรี่ยงเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สัตว์ป่าและความหลากหลายทางชีวภาพสมบูรณ์มากขึ้น

4.2 กิจกรรมแผนงานที่ได้ที่ดำเนินการประจำปี 2568 ประกอบด้วย

1. กิจกรรมประชุมหารือร่วมกับชุมชนในการอนุรักษ์ไม้และพันธุ์พืชในป่าและพันธุ์สัตว์ป่าและวัฒนธรรมความเชื่อเพื่อการอนุรักษ์ที่ยั่งยืน
2. กิจกรรมการฝึกอบรมการตระหนักรู้เกี่ยวกับการปกป้องป่าไม้สัตว์ป่าตามความเชื่อของชุมชน
3. กิจกรรมการสำรวจพันธุ์ไม้ที่พบว่ามีความหลากหลายและการการเฝ้าระวังความสูญหาย
4. กิจกรรมการสนับสนุนและส่งเสริมอาชีพเพื่อสร้างแรงจูงใจในการดูแลปกป้องทรัพยากรป่าไม้โดยชุมชน
5. กิจกรรมการฝึกอบรมพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการป่าไม้
6. กิจกรรมการติดตั้งกล่องส่งสัตว์ป่าที่สูญหายและเก็บรวบรวมบันทึกข้อมูลโดยชุมชน
7. กิจกรรมการฝึกอบรมการจัดการขยะชุมชนและป่าชุมชนเพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อสัตว์ป่า

4.3 ผลการที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรม

1. เกิดการกำหนดเขตพื้นที่คุ้มครองสัตว์ป่าของแต่ละชุมชนตามความเชื่อของชุมชน
2. เกิดการจัดการขยะเป็นระบบและลดการเกิดมลพิษต่อชุมชนและพื้นที่ป่าไม้ของชุมชน
3. เกิดการบันทึกข้อมูลพันธุ์พืชท้องถิ่น พันธุ์ไม้ต่าง ๆ ของชุมชนพันธุ์สัตว์เพื่อการอนุรักษ์ให้เกิดความยั่งยืน
4. เกิดผู้นำชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์สัตว์ป่าให้เกิดความยั่งยืน
5. การปกป้องสัตว์ป่าในสถานการณ์การสู้รบหรือสงครามตามชายแดนซึ่งส่งผลให้สัตว์ป่ามีจำนวนลดลง
5. เกิดชุมชนมีรายได้จากการส่งเสริมอาชีพต่าง ๆ การผลิตน้ำผึ้ง , การทำทุเรียนกวน, การเลี้ยงสัตว์ต่าง ๆ

4.4 ปัญหาและข้อจำกัดในการทำงาน

1. ปัญหาการคมนาคมการเดินทางลำบากถนนหนทางไม่ค่อยปลอดภัยในช่วงฤดูฝน
2. ปัญหาการขาดความเข้าใจในการปกป้องสัตว์ป่าในระดับต่าง ๆ

3. ปัญหาชาวบ้านบางคนไปล่าสัตว์ในพื้นที่ห้ามล่าต้องปรับ
กฎระเบียบที่เข้มงวดมากขึ้น
4. ปัญหาการใช้ข้อบังคับกฎระเบียบยังมีข้อจำกัดในบริบท
พื้นที่
3. ปัญหาในการเดินทางผู้เข้าร่วมกิจกรรมประชุมปรึกษา
หารือหรือโครงการสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับการ
คุ้มครองและอนุรักษ์สัตว์ป่า
4. ปัญหาเศรษฐกิจ ในพื้นที่ชายแดนเศรษฐกิจไม่ค่อยดี

4.5 ข้อเสนอแนะต่อแผนงานโครงการในการดำเนิน กิจกรรมในรอบหนึ่งปีที่ผ่านมา

1. ให้มีการบังคับใช้กฎระเบียบเกี่ยวกับการคุ้มครองและ
อนุรักษ์สัตว์ป่าอย่างต่อเนื่อง
2. การสนับสนุนการดำรงชีพของชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อ
ให้ชุมชนมีอาหารการบริโภคที่เพียงพอ
3. ให้มีการส่งเสริมความมั่นคงทางอาหารและการเพาะปลูก
เมล็ดพันธุ์ดั้งเดิมกินอย่างมั่นคงเพื่อลดการลักลอบล่าสัตว์
ป่าในพื้นที่ห้ามล่า
3. ให้มีเวทีสร้างความเข้าใจในการปกป้องอนุรักษ์ความหลากหลาย
ทางชีวภาพและสัตว์ป่า
4. ให้มีการอบรมเสริมสร้างศักยภาพของเจ้าหน้าที่และแกน
นำชุมชน เพื่อให้สามารถบริหารจัดการและกำกับดูแลป่า
ไม้ความหลากหลายทางชีวภาพและการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์
ป่าให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

5. แผนงานการพัฒนาการสร้างเครือข่ายความร่วมมือองค์กรและการรณรงค์การสื่อสารเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

5.1 ความมุ่งหมายของแผนงาน

แผนงานด้านการพัฒนาการสร้างเครือข่ายความร่วมมือองค์กรและการรณรงค์การสื่อสารเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อม มีความมุ่งให้เกิดความรู้ความเข้าใจถึงวิถีชีวิตชนเผ่าให้สาธารณชนเป็นการสื่อสารประเด็นต่าง ๆ ให้มีความเข้าใจที่ถูกต้องและปัจจุบันมีช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายในแผนงานนี้ได้รวบรวมทั้งองค์ความรู้ภูมิปัญญา งานการจัดการสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนฐานองค์ความรู้ภูมิปัญญาของชนเผ่า การปกป้องเขตพื้นที่ทำกินและ ที่อยู่อาศัย การจัดทำเขตพื้นที่อนุรักษ์แหล่งเพื่อให้เกิดความยั่งยืน เป็นการเปิดพื้นที่ของการสื่อสารให้กับประชาชนและ บุคคลทั่วไป เกิดความเข้าใจและหันมาให้ความสำคัญในการฟื้นฟูจารีตประเพณี การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม การปกป้องสิทธิมนุษยชนในการยืนยันพื้นที่ของชุมชนตนเอง การแสวงหาความร่วมมือและการให้ความร่วมมือ ทั้งหน่วยงานภาครัฐเอกชน และประชาชนด้วยกันเพราะมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างความร่วมมือในการรณรงค์ ทั้งองค์ความรู้ภูมิปัญญาชนเผ่า การสื่อสารในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การสร้างความเข้าใจในเวทีสาธารณะทั้งวันแม่ น้ำ วันสิ่งแวดล้อม วันชนเผ่าพื้นเมืองและกิจกรรมอื่น ๆ ซึ่งในรอบปีที่ผ่านมามูลนิธิฯ ได้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งกิจกรรมที่มูลนิธิฯ จัดขึ้นเอง และได้เข้าร่วมกิจกรรมกับองค์กรภาคีต่าง ๆ ในประเด็นเกี่ยวกับ วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การรณรงค์ในประเด็นต่าง ๆ ที่

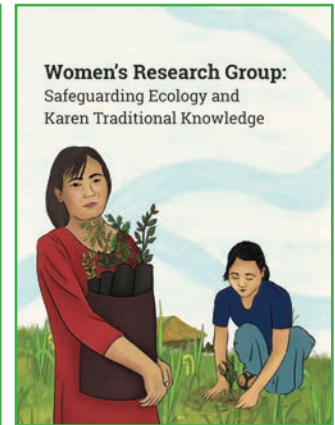
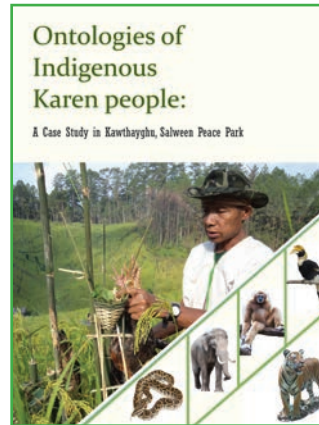
เกี่ยวกับชนเผ่าพื้นเมืองและชาติพันธุ์ ตลอดจนถึงการสร้าง ความสัมพันธ์การเข้าร่วมกิจกรรม กับองค์กรภาคีต่าง ๆ ซึ่ง หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคประชาสังคม หน่วยงาน ภาครัฐ เอกชน หน่วยงานภาคี ภาคชุมชนและรณรงค์ให้ ชุมชนและพื้นที่ที่สาธารณชนมีความเข้าใจในวิถีชีวิตของชนเผ่า ตระหนักในองค์ความรู้ภูมิปัญญา ของชนเผ่ากับการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม องค์ความรู้กับการจัดการ ในเรื่องความเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศหรือภาวะโลกร้อน ที่พวกเรากำลัง เผชิญอยู่ปัจจุบันนี้ตลอดถึงการเข้าใจในสิทธิ ชุมชนชนเผ่า สิทธิทางวัฒนธรรม จะมีวิธีการสื่อสารอย่างไร ให้กับคนทั่วไปยอมรับและเข้าใจวิถีชีวิตของชนเผ่ามากขึ้น และ จะมีวิธีการอย่างไรที่จะสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานองค์กร ภาคีต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการยอมรับในวงกว้างมากขึ้นและการอยู่ ร่วมกันของพหุวัฒนธรรม ที่มีความหลากหลายทางสังคมเกิด สันติภาพมีความเข้าใจเชิงบวกและก่อให้เกิดความร่วมมือกับ หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานเอกชน ชุมชนตนเอง เป็นความ เข้าใจระหว่งคนอยู่กับป่า อยู่กับธรรมชาติและมีความเข้าใจใน ความหลากหลายของวัฒนธรรมชนเผ่า การสร้างความเข้าใจ ในประเด็นนโยบายที่เกี่ยวกับชนเผ่า การนำเสนออัตลักษณ์ ตามวัฒนธรรมชนเผ่าและการนำเสนอองค์ความรู้ภูมิปัญญา ในรูปแบบการสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ โดยรายละเอียดของแผน งานการพัฒนาการสร้างเครือข่ายความร่วมมือองค์กรและการ รณรงค์การสื่อสารเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อมโดยมีรายละเอียด

5.2 กิจกรรมการดำเนินงานในรอบปี 2568 ของแผนงานประกอบด้วย

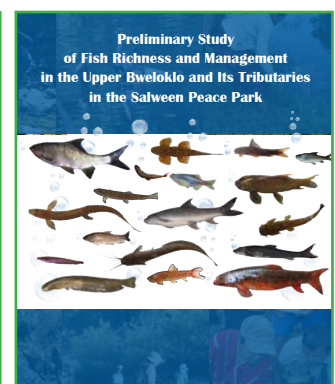
5.2.1 กิจกรรมการผลิตสื่อตีพิมพ์ประเภทวารสาร เอกสาร รายงานต่าง ๆ ในรอบปีประกอบด้วย

1. การผลิตวารสารทูลเกอเว (Thulei Kawwei)
2. การผลิตหนังสือคู่มือเกี่ยวกับการส่งเสริมการใช้และกระบวนการผลิตปุ๋ยอินทรีย์
3. การผลิตหนังสือคู่มือความรู้เกี่ยวกับการจัดการศัตรูพืชสำหรับเกษตรกรชุมชน
4. การผลิตหนังสือคู่มือความรู้เกี่ยวกับการจัดการดินสำหรับเกษตรกรชุมชน
5. การผลิตหนังสือเรื่อง “ปรัชญาว่าด้วยการดำรงอยู่ของชนพื้นเมืองกะเหรี่ยง” (Ontologies of indigenous Karen people)
6. การผลิตหนังสือเรื่อง “การอนุรักษ์ระบบนิเวศและองค์ความรู้ดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยง” (Safeguarding Ecology and Karen Traditional Knowledge)
7. การผลิตหนังสือเรื่อง “ภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมที่มีชีวิตของชนเผ่าพื้นเมือง” (The living cultural landscape of Indigenous People)
8. การเก็บรวบรวมผลและรายงานการศึกษาเรื่อง “ปลาในแม่น้ำเบวโล๊ะโก๊ตตอนบนและลำน้ำสาขาย่อยในอุทยานสันติภาพสาละวิน” (Preliminary Studies of Fish in the upper Bweloklo and its tributaries Salween Peace Park)

5.2.2 กิจกรรมการผลิตสื่อตีพิมพ์ประเภท สื่อประชาสัมพันธ์ และ สื่อนิตยสาร ประกอบด้วย

1. การสื่อประชาสัมพันธ์ความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมของชุมชน
2. ผลิตโปสเตอร์การรณรงค์ปกป้องสัตว์ป่าโดยชุมชน
3. ผลิตสื่อโปสเตอร์เกี่ยวกับ เรื่องข้าวแห่งชีวิต
4. การผลิตโปสเตอร์เกี่ยวกับเรื่อง เกี่ยวกับกิจกรรมป้องกันไฟป่า
5. ผลิตโปสเตอร์ “การปกป้องคุ้มครองแม่น้ำเนื่องในวันแม่น้ำสากลและวันต่อต้านเขื่อนสากล”
6. ผลิตโปสเตอร์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะชุมชน
7. กิจกรรมผลิตโปสเตอร์ความรู้เรื่อง “การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ”

8. ผลิตภัณฑ์ความรู้เกี่ยวกับการรณรงค์ป้องกันไฟป่าโดยชุมชน
9. ผลิตภัณฑ์ไวเนลเกี่ยวกับ “กฎระเบียบการอนุรักษ์ปลาสำหรับพื้นที่โดยชุมชน”
10. ผลิตภัณฑ์ เกี่ยวกับ “วันดินโลก”
11. ผลิตภัณฑ์ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติเพื่อการป้องกันอัคคีภัยในชุมชน
11. การผลิตป้ายไวเนล “วันสิ่งแวดล้อมโลก”
12. ผลิตภัณฑ์โปสเตอร์ เกี่ยวกับวันสากลแห่งความหลากหลายทางชีวภาพ
13. การผลิตโปสเตอร์เกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชนในชุมชน
14. การผลิตโปสเตอร์เกี่ยวกับการรณรงค์การเลือกตั้งท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของชุมชน
15. ภาพกราฟเกี่ยวกับ การสร้างความตระหนักรู้ด้านความหลากหลายทางชีวภาพ และบทบาทของสตรีชนเผ่าพื้นเมือง
16. การผลิตสติ๊กเกอร์เกี่ยวกับการจัดการขยะโดยชุมชน
17. ผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับ “การรณรงค์ลดการใช้พลาสติก”
18. ผลิตภัณฑ์รณรงค์เกี่ยวกับ “น้ำเพื่อชีวิต”
19. อินโฟกราฟิก รณรงค์เกี่ยวกับ “เชื้อโรคที่มากับมลพิษทางน้ำ”

5.1.3 กิจกรรมเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เสียงผ่านวิทยุชุมชนและช่องทางอื่น ๆ ประกอบด้วย

1. ผลิตภัณฑ์รณรงค์ความรู้ผ่านเสียงความรู้เรื่อง ประโยชน์ของตะไคร้ เป็นพืชสมุนไพรในการประคบตัว
2. ผลิตภัณฑ์รณรงค์ผ่านสื่อเสียงความรู้เรื่อง วิกฤตปลาหมอคางคกที่สร้างผลกระทบต่อเกษตรกรในประเทศไทย
3. ผลิตภัณฑ์รณรงค์ผ่านสื่อเสียงความรู้เรื่องการอนุรักษ์ป่าไม้ตามพิธีกรรมเดปอถู่ของชุมชน
4. ผลิตภัณฑ์รณรงค์ผ่านสื่อเสียงความรู้เรื่อง นกยูงเทา (ไก่ฟ้า) Htoe Pwo Pwae ซึ่งเป็นสัตว์ใกล้สูญพันธุ์ที่ต้องการการคุ้มครอง
5. ผลิตภัณฑ์รณรงค์ความรู้เรื่อง ผลกระทบและความเป็นเกี่ยวกับพายุ “ไต้ฝุ่นคืออะไร ที่ส่งผลต่อชุมชน”
6. ผลิตภัณฑ์รณรงค์ผ่านสื่อเสียงกับ “พายุไต้ฝุ่นยากิ เกิดขึ้นได้อย่างไร และส่งผลกระทบต่ออย่างไร”

7. รณรงค์ผ่านสื่อเสียงความรู้เกี่ยวกับ เสือดำ (Panthera tigris) ซึ่งเป็นสัตว์ใกล้สูญพันธุ์ที่ต้องการการคุ้มครอง
8. รณรงค์ความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของวันสิ่งแวดล้อมโลก
9. รณรงค์ผ่านสื่อเสียงเกี่ยวกับ วันชนเผ่าพื้นเมืองสากลโลก
10. รณรงค์สื่อเสียงความรู้ดั้งเดิมของชนเผ่าพื้นเมือง ความรู้ด้านการสร้างความมั่นคงด้านอาหาร และป้องกันภัยจากภัยพิบัติธรรมชาติ
11. ผลิตภัณฑ์รณรงค์ความรู้ผ่านเสียงเรื่อง การถนอมอาหารช่วยปกป้องเราจากวิกฤตด้านอาหาร
12. ผลิตภัณฑ์เสียงความรู้เกี่ยวกับ ความจำเป็นในการคุ้มครองทางกฎหมายสำหรับชนเผ่าพื้นเมืองในประเทศไทย
13. การผลิตสื่อเสียงเกี่ยวกับ วิกฤตสารพิษในแม่น้ำกและแม่น้ำสาย จังหวัดเชียงรายที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่น
14. ผลิตภัณฑ์เสียงความรู้เรื่อง ความมั่นคงเกี่ยวกับการประกอบอาชีพและยั่งยืน
15. ผลิตภัณฑ์เสียงความรู้เรื่อง การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นเรื่องจริงและเกิดขึ้นในพื้นที่ชุมชนของเรา
16. ผลิตภัณฑ์เสียงความรู้เรื่องน้ำเป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานของชีวิต
17. ผลิตภัณฑ์เสียงความรู้เรื่อง การเสริมสร้างสิทธิในการกำหนดอนาคตตนเองของชนเผ่าพื้นเมือง

18. ผลิตภัณฑ์เสียงความรู้เรื่อง กระบวนการจัดตั้งป่าชุมชนโดยพลเมือง

5.1.4 กิจกรรมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือเครือข่ายองค์กรภาคีทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

1. เวทีสื่อสร้างสรรค์ รวมพลังสื่อสร้างสรรค์เพื่อลดอคติทางชาติพันธุ์
2. ให้ความรู้แก่เยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอ ภายใต้หัวข้อ “เยาวชนปกากะญอเท่ากันสื่อ” ณ คริสตจักรริมแจ่ม บ้านแม่ซา ตำบลแม่มาจร อำเภอมะเข่ จังหวัดเชียงใหม่
3. จัดเวทีเสวนา “อคติทางภาษากับโอกาสทางสังคมและเศรษฐกิจในประเทศไทย”
4. วันชนเผ่าพื้นเมืองประเทศไทย
5. ถอดบทเรียนเครือข่ายโครงการริเริ่มการอนุรักษ์แบบมีส่วนร่วมอย่างครอบคลุม
6. ประชุมองค์ความรู้ชนเผ่าและการจัดแผนที่ชุมชน
7. การสังเคราะห์องค์ความรู้และการจัดทำแผนงานชุมชน
8. ประชุมแสวงหาแนวทางความร่วมมือในการลดเหล้า (แกนนำศาสนา อสม เยาวชน HNCC รพ.สต. ร.ร. สตรีโครงการหลวง เทศบาล ร้านค้า ฮีโร่)โครงการหลวง เทศบาล ร้านค้า ฮีโร่)

9. ประชุมแสวงหาแนวทางความร่วมมือในการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ (แกนนำศาสนา อสม เยาวชน HNCC รพ.สต. ร.ร. สตรีโครงการหลวง เทศบาล ร้านค้า ฮีโร่)

5.3 ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน

เป็นแผนงานที่ได้รับการชานรับจากประชาชนได้อย่างดีเพราะได้รับทราบข่าวสารข้อมูลที่ต้องการ การเผยแพร่องค์ความรู้ภูมิปัญญาของชนเผ่าพื้นเมืองทำให้ประชาชนทั่วไปมีความเข้าใจในตัวตนชนเผ่าการเผยแพร่เรื่องราวข่าวสารของชนเผ่าในรูปแบบต่าง ๆ นี้ทำให้ประชาชนสาธารณสุขเกิดความเข้าใจในวิถีชีวิตชนเผ่า ในด้านองค์ความรู้ภูมิปัญญาในการจัดการทรัพยากร การดำรงวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับป่า การแบ่งขอบเขตพื้นที่ของชุมชนและอื่น ๆ ซึ่งที่ผ่านมา มีความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องปัจจุบันชนเผ่ามีการสื่อสารให้ทุกคนเกิดความเข้าใจที่ถูกต้องมากขึ้นและประชาชนได้เข้าถึงข้อมูลข่าวสารเรื่องตนเองที่ง่าย เป็นการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งหน่วยงานภาครัฐราชการ หน่วยงานภาคประชาชน หน่วยงานประชาสังคมและหน่วยภาคเอกชน ชนเผ่าพื้นเมืองเกิดความเข้าใจและความหมายระบบของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ระบบสิ่งแวดล้อมชุมชน ระบบความหลากหลายทางชีวภาพ สภาพปัญหาหรือภัยคุกคามของธรรมชาติ ภัยคุกคามของสัตว์ป่า ความรู้เกี่ยวกับการดูแลจัดการทรัพยากรน้ำ การจัดการดูแลต้นน้ำ หรือแหล่งต้นน้ำไม่ให้ถูกทำลายหรือจุดเสี่ยงจากภัยพิบัติของธรรมชาติตลอดถึงบทบาทการจัดการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนฐานองค์ความรู้ภูมิปัญญาของชนเผ่า การเข้าถึงสิทธิในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยการตระหนักถึงคุณค่าให้มากที่สุด การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับของสภาพภูมิอากาศปัจจุบันส่งผลต่อชุมชนในมิติหลาย ๆ ด้าน เช่น พืชผลทางการเกษตรได้รับความเสียหาย ผลผลิตทางการเกษตรลดลง สภาพอากาศที่ผิดปกติ การเกิดมลภาวะทางอากาศส่งผลให้ประชาชนเกิดโรคทางระบบหายใจ สื่อต่าง ๆ ที่ผลิตออกมาให้ชนเผ่าได้มีความรู้เท่าทันสื่อต่าง ๆ และเป็นความรู้ในการดำเนินชีวิตประจำวันที่ครอบคลุมรอบด้าน

กิจกรรมด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือเครือข่ายองค์กรภาคี เป็นการหนุนเสริมและเสริมสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับองค์กรพันธมิตรในการพัฒนาชุมชนซึ่งในรอบปีที่ผ่านมาได้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งในชุมชน ระดับเครือข่ายลุ่มน้ำ เครือข่าย

3. ปัญหาการเข้าร่วมกิจกรรมองค์กรภาคีบางเวลาดำเนินงานตรงกับกิจกรรมของสำนักงาน
4. พื้นที่การสื่อสารชุมชนในด้านข้อจำกัดด้านการติดต่อสื่อสาร

5.5 ข้อเสนอแนะ

1. ให้มีการฝึกอบรมนโยบายที่เกี่ยวกับชนเผ่าพื้นเมืองเพื่อเข้าใจนโยบายต่าง ๆ
2. ให้เปิดเวทีแลกเปลี่ยนสภาพปัญหาของชนเผ่าต่าง ๆ และแนวทางการแก้ไขเพื่อสร้างพื้นที่การเข้าถึงสื่อที่เท่าเทียมและเป็นธรรม
2. ให้มีการฝึกอบรมนักสื่อสารชนเผ่าในพื้นที่ระดับชุมชน
3. ให้มีการส่งเสริมเครือข่ายมีการผลักดันกิจกรรมรณรงค์ระดับนโยบายเกี่ยวกับชนเผ่า
4. ให้มีการฝึกอบรมเกี่ยวกับอนุสัญญาระหว่างประเทศในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชนเผ่า

ประชาสังคมและหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนทำให้เกิดความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมในรอบปีเป็นอย่างดี ทั้งการผลักดัน พรบ.คุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ การสร้างความร่วมมือจิตอาสาการช่วยเหลือทางสังคม การหนุนเสริมเครือข่ายด้านสุขภาพ การรณรงค์การปกป้องแม่น้ำและอื่น ๆ ให้เกิดความยั่งยืนเครือข่ายการทำงานร่วมกันนโยบายภายในประเทศและอนุสัญญาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชนเผ่า จะมีการสื่อสารให้กับประชากรเป้าหมายเข้าถึงสิทธิชนเผ่าในระดับต่าง ๆ ปัจจุบันพื้นที่ทางนโยบายในระดับต่าง ๆ เปิดสิทธิให้กับชนเผ่ามากขึ้น ชนเผ่าจะต้องมีการศึกษารายละเอียดและช่องทางการเข้าถึงสิทธิของตนเองเพื่อให้เกิดสังคมที่เท่าเทียมและเป็นธรรม

5.4 ปัญหาและข้อจำกัด

1. ปัญหาการเข้าถึงสิทธิชนเผ่าในด้านต่าง ๆ ยังมีน้อยเพราะขาดข้อมูล
2. ปัญหาพื้นที่ชุมชนมีคลื่นโทรศัพท์ คลื่นวิทยุไม่ทั่วถึง ทำให้ได้ข่าวไม่ค่อยทั่วถึง

6. แผนงานการบริหารจัดการและพัฒนาศักยภาพบุคลากรในสำนักงาน

6.1 ความมุ่งหมายของแผนงาน

การจัดการบริหารสำนักงานได้รับบทบาทให้มีการจัดการบริหารในสำนักงานซึ่งประกอบด้วยจัดการความเรียบร้อย อาคาร วัสดุอุปกรณ์ การตกแต่งสถานที่ การบริการหรือต้อนรับแขกมาเยือนเพื่อการสร้างร่วมมือที่ดีกับหน่วยงานองค์กร ภาครัฐทั้งภาครัฐและภาคเอกชนตลอดเครือข่ายประชาสังคมและแกนนำชุมชนเป้าหมาย สร้างพื้นที่การเรียนรู้ให้กับชุมชนใน ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การสืบสานองค์ความรู้ภูมิปัญญาชนเผ่า และชาติพันธุ์เพื่อให้เกิดการยอมรับทั้งองค์กรและชุมชนชาติพันธุ์ ตลอดจนจนถึงการบริหารจัดการทรัพยากรทั้งบุคลากรและงบประมาณให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายการดำเนินกิจกรรมในแต่ละปีเพื่อให้มูลนิธิฯได้บรรลุแผนงานกิจกรรม เป็น องค์กรสาธารณะที่ดำเนินกิจกรรมกับกลุ่มเป้าหมายชนเผ่าและชาติพันธุ์สามารถที่จะพึ่งพาให้กับชุมชนคนรากแก้ว หรือเป็น องค์กรที่สามารถรองรับหนุนเสริมกลุ่มชนเผ่าและชาติพันธุ์ได้บนพื้นที่บริบทของอัตลักษณ์ วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของชุมชน การพัฒนาบุคลากรในสำนักงานและแกนนำชุมชนมีความสำคัญและจำเป็นที่จะต้องพัฒนาในสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงของ สังคมปัจจุบันเพราะพื้นที่ชุมชนชาติพันธุ์ตามพื้นที่สูงและพื้นที่ชายแดนมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทั้งสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม การศึกษา สิ่งแวดล้อมและความรู้ในด้านกฎหมาย แกนนำและบุคลากรสำนักงานมูลนิธิฯ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้อง มีการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพที่จำเป็นต่อการพัฒนาชุมชนบนฐานทรัพยากรและการเปลี่ยนแปลงที่ทันต่อสถานการณ์ เป็นการเสริมสร้างศักยภาพบุคลากรในแผนกหรือฝ่ายงานต่าง ๆ มีการจัดฝึกอบรมโดยการจัดขึ้นของสำนักงาน และการเข้า ร่วมเวทีกับเครือข่ายภาคีตามประเด็นงานที่ตนเองรับผิดชอบ ในรอบปี 2568 ที่ผ่านมาสำนักงานมูลนิธิภูมิปัญญาชาติพันธุ์ มี การจัดฝึกอบรม ทักษะศึกษาดูงาน และส่งบุคลากรเข้าร่วมตามเวทีต่าง ๆ ของเครือข่ายภาคีที่จัดขึ้น เพื่อมาพัฒนางานประเด็น งานที่บุคลากรเกี่ยวข้องและส่งเสริมให้บุคลากรเท่าทันสถานการณ์และความเปลี่ยนแปลงบริบทของชุมชน เสริมสร้างทักษะ ประเด็นต่าง ๆ ให้เจ้าหน้าที่ก้าวทันสถานการณ์การพัฒนาที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและมีการนำมาประยุกต์ใช้การ พัฒนาชุมชนตนเองให้เกิดความยั่งยืน

6.2 กิจกรรมการดำเนินงานในรอบปีของแผนงาน ประกอบด้วย

1. การอบรม “พัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ด้านการผลิตสื่อ” เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการผลิต สื่ออย่างสร้างสรรค์และมีคุณภาพ
2. การฝึกอบรมเรื่อง “การเสริมสร้างความเข้าใจด้านเพศ สภาวะ (Gender) สำหรับเจ้าหน้าที่ ICI”
3. การอบรมเรื่อง “เทคนิคการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ แผนที่ “ภายใต้โครงการริเริ่มการอนุรักษ์แบบมีส่วนร่วม อย่างครอบคลุม”
4. การศึกษาดูงานแปรรูปผลผลิตจากชุมชนภายใต้โครงการ ลดเหลื่อมล้ำรายจ่ายเพิ่มรายได้บ้านห้วยส้มป่อย
5. กิจกรรมการอบรมเรื่อง การสร้างเครือข่ายร่วมกับองค์กร ภาครัฐ
6. การบริหารจัดการองค์กรทรัพยากรบุคคลแบบบูรณาการ ที่ยั่งยืน

7. ศึกษาดูงานเรื่องการบริหารจัดการการเงิน/การจัดทำบัญชี
8. การฝึกอบรมต่อยอดผลผลิตของท้องถิ่น และส่งเสริมการเกษตร เพื่อลดรายจ่าย เพิ่มรายได้
9. การฝึกอบรมการบริหารจัดการโครงการอย่างยั่งยืน
10. ศึกษาสถานการณ์และพฤติกรรมการณ์ดื่มเหล้าและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประชาชนบ้านในชุมชน
11. พัฒนาศักยภาพทีมงานโครงการ
12. อบรมให้ความรู้แก่นำเรื่องกฎหมายเกี่ยวข้อง เช่น พรบ. ที่เกี่ยวกับสุรา
13. ติดตามพฤติกรรมกลุ่มเป้าหมายรายบุคคล (กลุ่มต่ำเก่า อปอ)
14. เวทีให้ความรู้เรื่องกฎระเบียบข้อบังคับสถาบันบำบัดให้แก่ผู้ดื่มเหล้าและคัดกรองผู้ประสงค์จะเข้ารับการบำบัด / ฟันฟู
15. ศึกษาดูงาน “ชุมชน ปลอดเหล้า” เพื่อเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการดำเนินงานที่ ประสบความสำเร็จเป็นกรณีศึกษา เพื่อนำมาปรับ ใช้ในการดำเนินงานให้เหมาะสมและสอดคล้อง กับบริบทชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอบ้าน ห้วยส้มป่อย วางแผน ติดตามหนุนเสริม และประเมินผลการดำเนินโครงการ

6.3 ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน

ด้วยสถานการณ์ของงานพัฒนาปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านบริบทสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ความเชื่อและวัฒนธรรมของชนเผ่า จำเป็นที่เจ้าหน้าที่ต้องมีทักษะต่าง ๆ เพื่อทันต่อกระบวนการงานพัฒนาต่าง ๆ การดำเนินงานด้านการพัฒนาบุคลากรในสำนักงานมุ่งเน้น ทำให้เจ้าหน้าที่ในสำนักงานได้เข้าถึงโอกาสในการพัฒนาศักยภาพของแต่ละแผนงานและเกิดทักษะความรู้ใหม่ของการดำเนินกิจกรรมของมูลนิธิฯ ได้บรรลุภารกิจและวัตถุประสงค์ การอบรมในเรื่องการทำยุทธศาสตร์องค์กร เป็นการปรับแนวทางการดำเนินการให้สอดคล้องหรือปรับเปลี่ยนไปตามกาลเวลาเป็นองค์กรที่ทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง เกิดการเขียนแผนงาน กำหนดทิศทาง วิธีการดำเนินกิจกรรม เป็นการเขียนแผนยุทธศาสตร์ในแต่ละระยะ ๆ รวมถึงการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เกิดขึ้น การเปลี่ยนแปลงทางสังคมนี้จะเป็บบททดสอบความยั่งยืนขององค์กรที่สามารถปรับตัวได้กับสถานการณ์ที่เหมาะสม บุคลากรมูลนิธิฯ ที่เกี่ยวข้องเกิดการมุมมองที่กว้างขึ้นและหลากหลายพื้นที่บริบทของการพัฒนาของพื้นที่ตนเอง ได้พัฒนาแนวความคิดในการผลักดันนโยบายชนเผ่าในสิทธิด้านต่าง ๆ เช่น การเข้าร่วมเรียนรู้การปลูก พรบ.คุ้มครองชนเผ่าและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ กิจกรรมการอบรมพัฒนาศักยภาพหลักสูตรทักษะความรู้ด้านข้อมูล เพราะปัจจุบันการเข้าถึงข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ มีมากขึ้น การดึงข้อมูลส่วนต่าง ๆ มาเพื่อพัฒนางานในชุมชนพื้นที่เป้าหมายมีความจำเป็นยิ่งยกับสถานการณ์ปัจจุบัน การเป็นผู้อำนวยการจัดกระบวนการเวทีต่าง ๆ ทำให้บุคลากรมีความคล่องตัวในเมื่อเข้ามาจัดเวทีในชุมชนมีทักษะ มีเครื่องมือ และมีออกแบบวางแผนกระบวนการที่ดี การเข้าร่วมเวทีเกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพ การเข้าร่วมเวทีอนุสัญญาระหว่างประเทศ ทำให้เจ้าหน้าที่ได้เข้าใจบริบทของชุมชนตนเองและสิทธิชนเผ่าพื้นเมืองระดับสากลมีการขยับในประเด็นต่าง ๆ ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่เจ้าหน้าที่ทำงาน

ด้านชนเผ่าพื้นเมืองต้องมีความเข้าใจกับการพัฒนาพื้นที่ตนเอง
เกิดแกนนำชุมชนในพื้นที่ดำเนินงานสามารถที่จะนำกลับมา
ประยุกต์ใช้ในชุมชนเองได้

6.4 ปัญหาและข้อจำกัด

1. ปัญหาการติดต่อประสานงาน เนื่องจากเจ้าหน้าที่แต่ละ
คนมีภาระกิจต้องลงพื้นที่จึงอาจจะมีบางกลุ่มที่เข้าร่วม
ไม่ทัน
2. ปัญหาระยะเวลา เจ้าหน้าที่แต่ละฝ่ายงานมีแผนกิจกรรม
ประจำในพื้นที่ทำให้เวลาเกิดการอบรมเจ้าหน้าที่บางส่วนเข้า
ร่วมไม่ได้
3. ปัญหางบประมาณดำเนินการ การฝึกอบรมแต่ละครั้ง
ต้องใช้งบประมาณที่ค่อนข้างสูงจึงจัดกิจกรรมฝึกอบรม
ได้น้อย

6.5 ข้อเสนอแนะ

1. ให้มีการสำรวจความต้องการทักษะในแต่ละด้าน
2. ให้มีการจัดทำแผนร่วมกันในแต่ละปี
3. ให้เปิดโอกาสเข้าร่วมฝึกอบรมกับเครือข่ายในประเด็นที่
เกี่ยวข้อง

แผนงานกิจกรรมและงบประมาณ

มูลนิธิภูมิปัญญาชาติพันธุ์ ตำบลสันพระเนตร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

ประจำปี 2569-2570

แผนงาน Program	วัตถุประสงค์ Objectives	กิจกรรม Activity	สถานที่ Target Area	ผลที่คาดว่าจะได้รับ Expected outcome
1. แผนงานการจัดการ ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่ง แวดล้อม บนฐาน องค์ความรู้ ภูมิปัญญา ชนเผ่าและ ชาติพันธุ์	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อส่งเสริม การอนุรักษ์ ทรัพยากรโดย ชุมชน 2. เพื่อพัฒนาความ รู้ความสามารถ แกนนำชุมชน ในการจัดการ ดูแลทรัพยากร ชุมชน 3. เพื่อส่งเสริม บทบาทการ มีส่วนร่วม การจัดการ ทรัพยากรของ ชุมชนและเครือข่าย ภาคี 4. เพื่อฟื้นฟู ส่งเสริมการ อนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า บน ฐานองค์ความรู้ ภูมิปัญญาของ ชนเผ่า 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่ง แวดล้อมบนฐานองค์ความรู้ภูมิปัญญา ชนเผ่า 2. หลีอกกว่า (พิธีกรรมบวชป่าชุมชน) 3. พิธีกรรมเดบอญู่ 4. หลีอที (พิธีเลี้ยงน้ำ) 5. กัดทำแนวกันไฟ 6. การสร้างฝายชะลอน้ำชุมชน 7. การพัฒนาฐานข้อมูลจัดทำรังวัดขอบเขต ที่ดินของชุมชนด้วยระบบ GIS 8. การอบรมความรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้ แผนที่ การจับ GPS 9. การอบรมเกี่ยวกับสิทธิชนเผ่าพื้นเมือง 10. การเตรียมประกาศเขตพื้นที่วัฒนธรรม พิเศษชุมชน 11. เตรียมข้อบัญญัติการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 12. จัดทำกฎระเบียบการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ระดับชุมชน 13. จัดกฎเียบขอบเขตพื้นที่ป่าของชุมชน ในพื้นที่ป่าต้นน้ำ 14. เวทีเสริมสร้างความเข้มแข็งเครือข่ายลุ่ม น้ำแม่แจ่มตอนบน 15. เวทีเสริมสร้างความเข้มแข็งเครือข่ายลุ่ม น้ำห้วยแม่โขง อำเภอสบเมย 16. เวทีเสริมสร้างความเข้มแข็งเครือข่ายลุ่ม น้ำแม่เตี้ยะ - แม่แตะ 17. เวทีเสริมสร้างความเข้ม แข็งเครือข่ายลุ่มน้ำสาละวิน 18. เวทีเสริมสร้างความเข้มแข็ง เครือข่ายลุ่มน้ำแม่แจ่มตอนบน 19. เวทีแสวงหาความร่วมมือ หน่วยภาครัฐ และเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม 	<ol style="list-style-type: none"> 1. จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 22 ชุมชน 2. จังหวัดลำพูน จำนวน 10 ชุมชน 3. จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 50 ชุมชน 4. จังหวัดเชียงใหม่จำนวน 5 ชุมชน 5. จังหวัดตาก จำนวน 15 ชุมชน 6. จังหวัดลำปาง จำนวน 5 ชุมชน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. เกิดการส่งเสริมการ อนุรักษ์ทรัพยากรโดย ชุมชน 2. เกิดการพัฒนาขีด ความสามารถแกนนำ ชุมชนในการจัดการ ดูแลทรัพยากรชุมชน 3. เกิดการส่งเสริม บทบาทการมีส่วนร่วม การจัดการทรัพยากร ของชุมชน 4. เกิดการฟื้นฟูส่งเสริม การอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า บนฐานฟื้นฟูองค์ความรู้ ภูมิปัญญาของชนเผ่า

แผนงาน Program	วัตถุประสงค์ Objectives	กิจกรรม Activity	สถานที่ Target Area	ผลที่คาดว่าจะได้รับ Expected outcome
2. แผนงาน ด้านการ พัฒนา ชุมชนการส่งเสริมความ มั่นคงทาง อาหารและ การพัฒนา อาชีพที่เป็น มิตรกับสิ่งแวดล้อม อย่างยั่งยืน	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อส่งเสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจชุมชน 2. เพื่อส่งเสริมการพัฒนาต่อ ยอดอาชีพจากผลผลิตต่าง ๆ จากชุมชน 3. เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้นำในการต่อยอดชุมชน 4. เพื่อสนับสนุนอาชีพชุมชนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 5. เพื่อสนับสนุนการทำเกษตรที่สูงระบบเกษตรอินทรีย์ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การสร้างธนาคารข้าวชุมชน (ยุ่งฉาง เก็บข้าว) 2. ปรับปรุงระบบชลประทานชุมชนเพื่อการเกษตร 3. การสนับสนุนอุปกรณ์ทางการเกษตรเพื่อการยังชีพ เช่น มีด จอบ เสียม ขวาน เป็นต้น 4. อบรมการทำปุ๋ยชีวภาพให้กับคนในชุมชน 5. ส่งเสริมการอนุรักษ์พันธุ์ปลาตามลำห้วยและความเชื่อของชุมชน 6. สนับสนุนเครื่องปั่นไฟพลังน้ำสำหรับชุมชนที่ยังไม่มีไฟฟ้า 7. ส่งเสริมสัตว์ตามบริบทความเชื่อของชุมชนเช่นการเลี้ยงหมู เลี้ยงไก่ เป็นต้น 8. อบรมการฉีดยาสัตว์เลี้ยง เช่น วัว ควาย เป็นต้น 9. การอบรมส่งเสริมการพัฒนาอาชีพเสริม เช่น การผลิตสบู่ น้ำยาล้างจาน เป็นต้น 10. การจัดเก็บข้อมูลเมล็ดพันธุ์พืช 11. การส่งเสริมการปลูกพืชที่มีมิตรกับสิ่งแวดล้อม 12. การแปรรูปผลผลิตจากชุมชน น้ำพริกบะเกอเออ เป็นต้น 	<ol style="list-style-type: none"> 1. จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 22 ชุมชน 2. จังหวัดลำพูน จำนวน 10 ชุมชน 3. จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 50 ชุมชน 4. จังหวัดเชียงราย จำนวน 5 ชุมชน 5. จังหวัดตาก จำนวน 15 ชุมชน 6. จังหวัดลำปาง จำนวน 5 ชุมชน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. เกิดความมั่นคงเศรษฐกิจในชุมชนฐานราก 2. เกิดการสร้างนวัตกรรมการพัฒนาต่อยอดอาชีพโดยชุมชน 3. เกิดการพัฒนาศักยภาพผู้นำในชุมชน 4. เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการประกอบอาชีพชุมชนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

แผนงาน Program	วัตถุประสงค์ Objectives	กิจกรรม Activity	สถานที่ Target Area	ผลที่คาดว่าจะได้รับ Expected outcome
3. แผน งานการ พัฒนา หลักสูตร และการ จัดการ ศึกษาเพื่อ สังคมและ สิ่งแวดล้อม	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อเก็บรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาชนเผ่ากะเหรี่ยง 2. เพื่อส่งเสริมบทบาทและองค์ความรู้ภูมิปัญญาชนเผ่ากับความเปลี่ยนแปลงทางสังคม 3. เพื่อพัฒนาระบบการเรียนรู้กลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่า 4. เพื่อ พัฒนาการจัดการศึกษาและหลักสูตรชนเผ่า 5. เพื่อสร้างพื้นที่การถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาชนเผ่าและชาติพันธุ์ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ส่งเสริมสนับสนุนงานวิจัยด้านสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ภาวะโลกร้อน 2. ส่งเสริมสนับสนุนงานวิจัยเกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรมของชนเผ่า ปาเกอะญอ 3. การอบรม TOT.Training of Trainers จัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตร ประเพณีวัฒนธรรมให้กับครูเพื่อนำความรู้ที่ได้รับนำไปถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียนในโรงเรียน 4. อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะให้กับคณะกรรมการเพื่อนำไปสอนต่อในชุมชนและสถานศึกษา 5. เวทีเสวนาเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและประเพณีวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ 6. กิจกรรมผลิตสื่อความรู้วีดิทัศน์ โปสเตอร์และสื่อสิ่งพิมพ์ คู่มือการสอนเกี่ยวกับภาวะโลกร้อน 7. การจัดทำสื่อการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา 8. เวทีคนเก่ง โครงการพัฒนาเด็ก คัลสเตอร์อินทนนท์ 9. สีส้อมผ้าจากหินลุ่มน้ำเงา 10. แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมผ้าทอกะเหรี่ยง ย้อมสีธรรมชาติ 11. การเก็บข้อมูลองค์ความรู้ชนเผ่าพื้นเมือง และ วิเคราะห์ข้อมูลองค์ความรู้สตรีในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 12. อบรมการพัฒนาศักยภาพกลุ่มสตรีชนเผ่าพื้นเมืองปาเกอะญอ (สนับสนุน และพัฒนากลุ่มสตรีในการพัฒนาทักษะในการวิเคราะห์ และจัดเก็บรวบรวมข้อมูลในด้านต่าง ๆ เพื่อร่วมออกแบบการจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานของแต่ละชุมชน) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 22 ชุมชน 2. จังหวัดลำพูน จำนวน 10 ชุมชน 3. จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 50 ชุมชน 4. จังหวัด เชียงราย จำนวน 5 ชุมชน 5. จังหวัดตาก จำนวน 15 ชุมชน 6. จังหวัดลำปาง จำนวน 5 ชุมชน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. เกิดการจัดเก็บรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาชนเผ่ากะเหรี่ยง 2. เกิดการส่งเสริมบทบาทและองค์ความรู้ภูมิปัญญาชนเผ่ากับความเปลี่ยนแปลงทางสังคม 3. เกิดการพัฒนากระบวนการเรียนรู้กลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่า 4. เกิดการพัฒนาการจัดการศึกษาและหลักสูตรชนเผ่า

แผนงาน Program	วัตถุประสงค์ Objectives	กิจกรรม Activity	สถานที่ Target Area	ผลที่คาดว่าจะได้รับ Expected outcome
4. แผนงานการอนุรักษ์สัตว์ป่าและความหลากหลายทางชีวภาพโดยชุมชน	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อปกป้องและอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพในชุมชน 2. เพื่อส่งเสริมอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าตามภูมิปัญญาชนเผ่า 3. เพื่อเก็บรวบรวมพันธุ์สัตว์ป่าโดยการจัดตั้งกล้องชุมชน 4. เพื่อส่งเสริมบทบาทการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าที่หลากหลาย 	<ol style="list-style-type: none"> 1. รมรงค์สร้างความตระหนักคุณค่าลุ่มน้ำสาละวินโดยใช้ชื่อโครงการว่าคืนชีวิตลุ่มน้ำสาละวิน 2. ประชุมปรึกษาชุมชนบทบาทการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสิทธิชุมชน 3. การเฝ้าระวังลาดตระเวนป่าแบบมีส่วนร่วมตามชุมชนเพื่อการล่าสัตว์ป่าและการป้องกันไฟป่า 4. ส่งเสริมการปลูกต้นไม้ในพื้นที่สาธารณะชุมชนและปลูกเสริมในพื้นที่ป่าชุมชน 5. การฝึกอบรมการตระหนักรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบและการอนุรักษ์สัตว์ป่าสงวนโดยชุมชน 6. การฝึกอบรมแกนนำชุมชนเพื่อการปกป้องทรัพยากรชุมชน 7. การการจัดตั้งพื้นที่อนุรักษ์และคุ้มครองสัตว์ป่าโดยชุมชน 8. ส่งเสริมและการสนับสนุนสัตว์เลี้ยงชุมชน 9. การจัดการขยะพลาสติกในพื้นที่สัตว์ป่าอาศัยอยู่ 10. การวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ 11. กิจกรรมประชุมสร้างความเข้าใจแก่นนำชุมชนองค์กรภาคีเกี่ยวกับการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพและการอนุรักษ์สัตว์ป่า 12. กิจกรรมประชุมแสวงหาเครือข่ายภาคีในระดับพื้นที่ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 22 ชุมชน 2. จังหวัดลำพูน จำนวน 10 ชุมชน 3. จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 50 ชุมชน 4. จังหวัดเชียงราย จำนวน 5 ชุมชน 5. จังหวัดตาก จำนวน 15 ชุมชน 6. จังหวัดลำปาง จำนวน 5 ชุมชน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. เกิดการจัดเก็บรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาชนเผ่าผลิตออกมาเป็นสื่อรูปแบบต่าง ๆ 2. เกิดการรณรงค์ให้ความรู้ถึงชนเผ่าและชาติพันธุ์ในวงกว้าง 3. เกิดการส่งเสริมเยาวชนรุ่นใหม่ให้มีความภูมิใจในเอกลักษณ์และวัฒนธรรมชนเผ่า 4. เกิดการเสริมสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานองค์กรภาคีทั้งภาครัฐและเอกชน 5. เกิดการสร้างความสัมพันธ์การทำงานที่ดีซึ่งกันและกัน 6. เกิดการหนุนเสริมกระบวนการนำหน่วยงานที่มีอุดมการณ์เหมือนกัน

แผนงาน Program	วัตถุประสงค์ Objectives	กิจกรรม Activity	สถานที่ Target Area	ผลที่คาดว่าจะได้รับ Expected outcome
5. แผนงานการพัฒนาการ สร้างเครือข่ายความร่วมมือ องค์กรและการรณรงค์ การสื่อสารเพื่อสังคม และสิ่งแวดล้อม	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อเก็บรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาชนเผ่าผลิตออกมาเป็นสื่อรูปแบบต่าง ๆ 2. เพื่อรณรงค์ให้ความรู้วิถีชนเผ่าและชาติพันธุ์ในวงกว้าง 3. เพื่อส่งเสริมเยาวชนรุ่นใหม่มีความภูมิใจในเอกลักษณ์และวัฒนธรรมชนเผ่า 4. เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือในดำเนินกิจกรรมร่วมกับภาคีทั้งภาครัฐและภาคเอกชน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผลิตสื่อวารสารหนังสือชุมชน 2. การผลิตสื่อตีพิมพ์เป็นโปสเตอร์ 3. ผลิตสื่อเสียงชนเผ่าเกี่ยวกับความรู้การจัดการสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตชุมชน 4. ผลิตสื่อวีดิทัศน์ต่าง ๆ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม 5. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือเครือข่ายองค์กรภาคี 6. หนุนเสริมแผนงานต่าง ๆ 7. เข้าร่วมและสนับสนุนเครือข่ายองค์กรภาคีทั้งภาครัฐและภาคเอกชน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 22 ชุมชน 2. จังหวัดลำพูน จำนวน 10 ชุมชน 3. จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 50 ชุมชน 4. จังหวัดเชียงราย จำนวน 5 ชุมชน 5. จังหวัดตาก จำนวน 15 ชุมชน 6. จังหวัดลำปาง จำนวน 5 ชุมชน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. เกิดการปกป้องและอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพในชุมชน 2. เพื่อส่งเสริมอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าตามภูมิปัญญาชนเผ่า 3. เกิดการเก็บรวบรวมพันธุ์สัตว์ป่าโดยการจัดตั้งกล้องชุมชน 4. เกิดการส่งเสริมบทบาทการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าที่หลากหลาย
6. แผนงานการบริหารจัดการและพัฒนาศักยภาพบุคลากรในสำนักงาน	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้การบริหารจัดการสำนักงานมีประสิทธิภาพ 2. เพื่อให้พัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่แต่ละฝ่ายมีมุมมองวิสัยทัศน์ทันต่อสถานการณ์ 3. เพื่อให้มีการตรวจสอบครุภัณฑ์สำนักงานอยู่ในสภาพที่พร้อมใช้งานอย่างต่อเนื่อง 4. เพื่ออำนวยความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่แต่ละฝ่ายงาน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การฝึกอบรมพัฒนาบุคลากรในแต่ละด้านที่จำเป็น 2. ทัศนศึกษาดูงานเพื่อปรับมาใช้กับชุมชนที่ดำเนินการ 3. ฝึกอบรมความรู้สนธิสัญญาระหว่างประเทศ ในประเด็นด้านที่เกี่ยวกับชนเผ่า 4. การอบรมพัฒนาศักยภาพหลักสูตรทักษะความรู้การจัดการข้อมูลชุมชน 5. ฝึกอบรมเชิงกลยุทธ์การจัดทำแผนงานเชิงยุทธศาสตร์นโยบาย 6. การฝึกอบรมทักษะการเขียนบทความและการเขียนรายงาน 7. ฝึกอบรมแนวคิดและหลักปฏิบัติการทำงานกับชุมชน 	สำนักงานมูลนิธิภูมิปัญญา ชาติพันธุ์ ตำบลสัน พระเนตร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่	<ol style="list-style-type: none"> 1. เกิดการบริหารจัดการสำนักงานที่มีประสิทธิภาพ 2. เกิดการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่แต่ละฝ่ายมีมุมมองวิสัยทัศน์ทันต่อสถานการณ์ 3. เกิดการตรวจสอบครุภัณฑ์สำนักงานอยู่ในสภาพที่พร้อมใช้งานอย่างต่อเนื่อง 4. เกิดการอำนวยความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่แต่ละฝ่ายงาน

หมายเหตุ

ภาคผนวก

วิสัยทัศน์ (Vision):

“พลังภูมิปัญญาชาติพันธุ์ ร่วมพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน สู่สังคมที่เป็นธรรมและเท่าเทียม”

ภารกิจหลัก (Missions):

ฟื้นฟู อนุรักษ์ ปกป้อง (Restore, Conserve, Prevent)

ส่งเสริม สร้างเสริม (Advocate, Empower)

พัฒนา (Develop)

ค่านิยมหลัก (Core Values):

เคารพนับถือชนเผ่าพื้นเมือง (Respectful to indigenous people)

มานะ พากเพียร (Persevering)

รับผิดชอบต่อนพันธสัญญา (Deep commitment)

รับผิดชอบและโปร่งใส (Accountable & Transparency)

ใส่ใจสิ่งแวดล้อม (Mindful of the environment)

บทนำ

ในยุคที่การเปลี่ยนแปลงและความท้าทายมีความรุนแรงและรวดเร็ว การพัฒนาสังคมและชุมชนต้องการการตอบสนองที่มีความยืดหยุ่นและมองไปข้างหน้า มูลนิธิภูมิปัญญาชาติพันธุ์ (มกช.) หรือ Wisdom of Ethnic Foundation (WisE) มุ่งมั่นที่จะยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนโดยการส่งเสริมและพัฒนาภูมิปัญญาชาติพันธุ์ให้มีคุณค่าและยั่งยืน ในยุคที่โลกกำลังเผชิญกับความท้าทายหลากหลายด้าน ทั้งการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ และปัญหาสังคมที่มีความซับซ้อน การรักษาและพัฒนาภูมิปัญญาชาติพันธุ์เป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการตอบสนองต่อปัญหาเหล่านี้ ภูมิปัญญาของชนเผ่าพื้นเมืองมีความรู้ลึกซึ้งเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและการใช้ชีวิตอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในปัจจุบัน

มูลนิธิภูมิปัญญาชาติพันธุ์เชื่อมั่นว่าการใช้พลังภูมิปัญญาชาติพันธุ์ในการพัฒนาชุมชนสามารถสร้างผลลัพธ์ที่เป็นประโยชน์อย่างมาก ทั้งในด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การเสริมสร้างศักยภาพของชุมชน และการสร้างความเป็นธรรมและเท่าเทียมในสังคม ด้วยการนำเสนอวิธีการที่ประยุกต์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นในบริบทที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลก มูลนิธิจึงมุ่งหวังที่จะสร้างสังคมที่เป็นธรรมและเท่าเทียม โดยยึดมั่นในหลักการของการร่วมมือ การสร้างสรรค์ และการตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของชุมชน

ผ่านการดำเนินงานที่มุ่งเน้นการฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น การพัฒนาศักยภาพของชุมชนและบุคลากร รวมถึงการสร้างเครือข่ายการทำงานที่เข้มแข็งทั้งในระดับประเทศและนานาชาติ เราต้องการที่จะสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนเพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความท้าทายและโอกาสใหม่ ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน นอกจากนี้เรายังมุ่งหวังที่จะสร้างความเข้าใจและความตระหนักรู้เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนและการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้ชุมชนสามารถพัฒนาตนเองอย่างยั่งยืน และร่วมสร้างสังคมที่มีความเป็นธรรมและเท่าเทียมในอนาคต

1 คำอธิบาย: วิสัยทัศน์ ภารกิจหลัก และค่านิยมหลัก

1.1 วิสัยทัศน์ (Vision):

“พลังภูมิปัญญาชาติพันธุ์ ร่วมพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน สู่สังคมที่เป็นธรรมและเท่าเทียม” เป็นวิสัยทัศน์ของมูลนิธิภูมิปัญญาชาติพันธุ์ที่สะท้อนถึงความมุ่งมั่นในการใช้ภูมิปัญญาชาติพันธุ์เพื่อสร้างการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนและสร้างสังคมที่เป็นธรรมและเท่าเทียม โดยมีรายละเอียดดังนี้:

1.2 พลังภูมิปัญญาชาติพันธุ์:

- การตระหนักถึงคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น: ภูมิปัญญาชาติพันธุ์เป็นความรู้และประสบการณ์ที่สะสมมาจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งมีความสามารถในการจัดการกับความท้าทายของการพัฒนาอย่างยั่งยืน เช่น การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การอนุรักษ์วัฒนธรรม และการใช้ชีวิตร่วมกับธรรมชาติอย่างสมดุล

- การนำมาใช้ในการพัฒนาชุมชน: การใช้ภูมิปัญญาชาติพันธุ์ในกระบวนการพัฒนาชุมชนสามารถสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยเฉพาะในด้านการจัดการทรัพยากร การปกป้องสิ่งแวดล้อม และการส่งเสริมศักยภาพของคนในชุมชน

1.3 ร่วมพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน:

- การพัฒนาที่คำนึงถึงอนาคต: การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนหมายถึงการพิจารณาถึงความต้องการในปัจจุบันโดยไม่ทำให้ทรัพยากรหรือความสามารถของชุมชนลดลงในอนาคต การพัฒนาอย่างยั่งยืนต้องคำนึงถึงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

- การมีส่วนร่วมของชุมชน: การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนต้องการการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายในชุมชน โดยเฉพาะการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการวางแผนและดำเนินการ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นประโยชน์สูงสุด

1.4 สู่สังคมที่เป็นธรรมและเท่าเทียม:

- การสร้างความเป็นธรรม: การพัฒนาชุมชนต้องเน้นการสร้างความเป็นธรรม โดยการให้โอกาสที่เท่าเทียมแก่ทุกคนในชุมชน โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติหรือกีดกันกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

- การส่งเสริมความเท่าเทียม: ความเท่าเทียมหมายถึงการสร้างสังคมที่ทุกคนมีโอกาสและสิทธิเสมอภาคกัน ไม่ว่าจะเป็นในด้านการศึกษา การเข้าถึงทรัพยากร หรือการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ

วิสัยทัศน์นี้สะท้อนถึงความมุ่งมั่นของมูลนิธิในการใช้ภูมิปัญญาชาติพันธุ์เป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน เพื่อสร้างสังคมที่เป็นธรรมและเท่าเทียม ผ่านการพัฒนาศักยภาพของชุมชน การอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น และการสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ทุกคนในชุมชนได้รับประโยชน์และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ภารกิจหลัก (Missions)

1. ฟื้นฟู อนุรักษ์ ปกป้อง (Restore, Conserve, Prevent)

1.1 ฟื้นฟูและอนุรักษ์ภูมิปัญญาชนเผ่าพื้นเมือง

เป็นความมุ่งมั่นในการรักษาและส่งเสริมความรู้และประสบการณ์ที่สืบทอดมาจากชนเผ่าพื้นเมืองที่มีคุณค่าและสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

1.2 ปกป้องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิชนเผ่าพื้นเมือง

เป็นภารกิจที่สำคัญในการรับประกันว่าชนเผ่าพื้นเมืองจะได้รับการเคารพและปกป้องสิทธิต่าง ๆ ที่เป็นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์และศักดิ์ศรีของพวกเขา

1.3 การอนุรักษ์ฟื้นฟูและปกป้องทรัพยากรธรรมชาติ

เป็นภารกิจสำคัญ เพื่อรับประกันว่าทรัพยากรธรรมชาติที่มีค่าสำหรับชุมชนและชนเผ่าพื้นเมืองจะได้รับการดูแลอย่างยั่งยืน โดยมุ่งเน้นไปที่การฟื้นฟู การอนุรักษ์ และการปกป้องทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ส่งเสริม สร้างเสริม (Advocate, Empower)

2.1 สร้างเสริมศักยภาพและส่งเสริมบทบาทของเยาวชนและสตรีชนเผ่าพื้นเมือง

เป็นการดำเนินงานที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งและการมีบทบาทที่สำคัญของกลุ่มเยาวชนและสตรีในชุมชนชนเผ่าพื้นเมือง โดยเน้นการเพิ่มศักยภาพ การสนับสนุน และการสร้างโอกาสให้กับพวกเขาในด้านต่าง ๆ

2.2 สร้างเสริมศักยภาพและความเข้มแข็งของประชาคมชนเผ่าพื้นเมือง

เป็นการดำเนินงานที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างความสามารถในการจัดการ การพัฒนา และการรักษาคุณภาพชีวิตในชุมชนชนเผ่าพื้นเมือง เพื่อให้ประชาคมสามารถตอบสนองต่อความท้าทายและโอกาสในยุคปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

3. พัฒนา (Develop)

3.1 พัฒนาต้นแบบการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

เป็นการสร้างกรอบการทำงานที่มีความครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ เพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับการใช้ทรัพยากรอย่างรับผิดชอบ การรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม และการเพิ่มศักยภาพของชุมชน

3.2 วิจัยและพัฒนานวัตกรรมเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาระบบและนโยบาย

เป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการสร้างและปรับปรุงวิธีการหรือเครื่องมือใหม่ ๆ ที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนานโยบาย และระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพ เพื่อเสริมสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนและการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

4. ค่านิยมหลัก (Core Values)

ค่านิยมหลักของมูลนิธิภูมิปัญญาชาติพันธุ์ (มภช.) ได้แก่

1. เคารพนับถือชนเผ่าพื้นเมือง (Respectful to indigenous people)

การเคารพนับถือชนเผ่าพื้นเมืองหมายถึงการให้เกียรติและยอมรับในคุณค่า วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชนเผ่าพื้นเมืองโดยไม่ตั้งแง่หรือมีอคติ การเคารพนี้รวมถึงการยอมรับสิทธิต่าง ๆ ของชนเผ่าพื้นเมือง เช่น สิทธิเสรีภาพในการปกป้องและพัฒนาวัฒนธรรมของตนเอง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่มีผลกระทบต่อชุมชนของพวกเขา และการให้ความสำคัญกับประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็นทรัพย์สินอันล้ำค่าของพวกเขา

2. มานะ พากเพียร (Persevering)

ความมานะพากเพียรเป็นการมุ่งมั่นและไม่ย่อท้อต่อการทำงานและการบรรลุเป้าหมาย แม้จะต้องเผชิญกับความยากลำบากหรืออุปสรรค ความมานะพากเพียรหมายถึงการมีแรงบันดาลใจในการทำงานอย่างเต็มที่และสม่ำเสมอ โดยไม่ลดละความพยายาม และยึดมั่นในวิสัยทัศน์และพันธกิจขององค์กรเพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในชุมชน

3. รับผิดชอบต่อพันธสัญญา (Deep commitment)

การรับผิดชอบต่อพันธสัญญามีความหมายถึงการปฏิบัติตามสัญญาและข้อผูกพันที่ได้ทำไว้กับชุมชนและพันธมิตรอย่างเคร่งครัด ความรับผิดชอบนี้รวมถึงการรักษาคำพูด การดำเนินการตามแผนงานที่ได้ตกลงกัน และการตอบสนองต่อความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างมีประสิทธิภาพ การรับผิดชอบต่อพันธสัญญาช่วยสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจในองค์กร

4. รับผิดชอบและโปร่งใส (Accountable & Transparency)

การรับผิดชอบต่อพันธสัญญาและโปร่งใสคือการทำงานอย่างเปิดเผยและตรงไปตรงมา โดยให้ข้อมูลที่ถูกต้องและชัดเจนเกี่ยวกับการดำเนินงาน การจัดการทรัพยากร และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น การทำงานอย่างโปร่งใสช่วยให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องสามารถติดตามและตรวจสอบกิจกรรมและการใช้ทรัพยากรได้อย่างง่ายดาย การรับผิดชอบต่อพันธสัญญาและโปร่งใสเป็นการสร้างความเชื่อมั่นและความเคารพจากสาธารณชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

5. ใส่ใจสิ่งแวดล้อม (Mindful of the environment)

การใส่ใจสิ่งแวดล้อมหมายถึงการให้ความสำคัญกับการปกป้องและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การทำงานอย่างใส่ใจสิ่งแวดล้อมรวมถึงการใช้ทรัพยากรอย่างมีความรับผิดชอบ การลดผลกระทบที่เกิดจากกิจกรรมขององค์กรต่อสิ่งแวดล้อม และการส่งเสริมการปฏิบัติตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยการสนับสนุนและดำเนินกิจกรรมที่ช่วยรักษาสมดุลของธรรมชาติและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

การยึดถือค่านิยมหลักเหล่านี้จะช่วยให้มูลนิธิภูมิปัญญาชาติพันธุ์สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างผลกระทบที่เป็นบวกต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน

5. เครื่องมือการออกแบบกลยุทธ์ / เครื่องมือสำรวจข้อมูลสำหรับการออกแบบกลยุทธ์

ชุดเครื่องมือนี้ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อประเมินศักยภาพขององค์กรในการดำเนินงานที่ผ่านมา และเพื่อรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมในการกำหนดแนวทางออกแบบกลยุทธ์ของมูลนิธิฯ ในระยะต่อไป โดยมีพื้นฐานมาจาก

1. ภารกิจหลักของมูลนิธิฯ (Missions) หรือจุดเน้นขององค์กร
2. ผลกระทบ (Impacts) จากการดำเนินงานที่ผ่านมา และ
3. ปัจจัยสนับสนุน (Supportive Factors) ซึ่งได้มีการสอบถามจากบุคลากรของมูลนิธิฯ ที่มีความเข้าใจในรายละเอียดของงาน หลังจากนั้นจึงนำผลการเก็บข้อมูลมาวิเคราะห์และกำหนดกลยุทธ์ต่อไป

1. ความท้าทายจากสภาพแวดล้อมในอนาคตสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์

ความท้าทายของกลุ่มชาติพันธุ์ในอนาคตสำหรับกลุ่มน้ำโขง

ในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของมูลนิธิฯ ได้มีการพิจารณาปัจจัยสำคัญที่คาดว่าจะส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และประเพณีวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในอนาคตกลุ่มน้ำโขงในระยะ 3 - 5 ปีข้างหน้า สภาพแวดล้อมในอนาคตนี้เต็มไปด้วยความท้าทายที่จำเป็นต้องรับมือ เพื่อให้การดำเนินนโยบายและการทำงานของมูลนิธิฯ สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ

หนึ่งในความท้าทายหลักคือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อเกษตรกรรมและการดำรงชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ที่พึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงนี้อาจทำให้เกิดความไม่แน่นอนในเรื่องผลผลิตและการเข้าถึงน้ำ ซึ่งมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต ตัวอย่างเช่น ในพื้นที่ที่มีการปลูกข้าวซึ่งมีอัตราการใช้น้ำสูง การขาดแคลนน้ำจะส่งผลกระทบต่อการผลิตข้าวและความมั่นคงทางอาหาร นอกจากนี้ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและอุตสาหกรรมในพื้นที่กลุ่มน้ำโขงอาจนำไปสู่การขยายตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ไม่ยั่งยืน ซึ่งอาจทำให้เกิดการทำลายสิ่งแวดล้อมและขัดแย้งกับวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีการใช้ชีวิตอย่างยั่งยืน การพัฒนาที่ไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อวัฒนธรรมและประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์อาจทำให้สูญเสียอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและการเชื่อมโยงกับธรรมชาติ

ด้วยเหตุนี้ มูลนิธิฯ จะต้องมุ่งเน้นในการสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมถึงการพัฒนาแนวทางการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่ยั่งยืน เพื่อให้กลุ่มชาติพันธุ์สามารถปรับตัวและพัฒนาศักยภาพในการเผชิญกับความท้าทายในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกับกลุ่มชาติพันธุ์และองค์กรต่าง ๆ จะช่วยเพิ่มพูนความรู้และทรัพยากรในการพัฒนาที่ยั่งยืนในพื้นที่กลุ่มน้ำโขง

2. ความจำเป็น

ชุมชนชาติพันธุ์ในพื้นที่เป้าหมาย ของมูลนิธิที่ตั้งอยู่ในจังหวัดทางภาคเหนือของประเทศไทย เช่น เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ตาก ลำพูน และเชียงราย มีความจำเป็นที่หลากหลายซึ่งสะท้อนถึงวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตที่เฉพาะเจาะจงของแต่ละกลุ่ม โดยความจำเป็นหลัก ๆ ได้แก่:

1. การอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณี: ชุมชนชาติพันธุ์มีความต้องการในการรักษาและส่งต่อมรดกทางวัฒนธรรม เช่น ภาษา ประเพณี และวิถีชีวิตที่มีเอกลักษณ์ เพื่อปกป้องตัวตนและภูมิปัญญาของตนเองจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากกระแสโลกาภิวัตน์
2. การพัฒนาเศรษฐกิจ: หลายชุมชนยังคงพึ่งพิงการเกษตรแบบดั้งเดิมและงานฝีมือ ซึ่งต้องการการสนับสนุนในการเข้าถึงตลาด การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการสร้างโอกาสในการสร้างรายได้ที่ยั่งยืน
3. การเข้าถึงบริการพื้นฐาน: ชุมชนชาติพันธุ์มักเผชิญปัญหาในการเข้าถึงบริการสาธารณะ เช่น การศึกษา การดูแลสุขภาพ และการบริการสาธารณะอื่น ๆ ที่มีคุณภาพ ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงและส่งเสริม
4. สิทธิมนุษยชนและความเสมอภาค: มีความจำเป็นในการสร้างความตระหนักเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนและหน้าที่ของสมาชิกในชุมชน รวมถึงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับชีวิตและทรัพยากรของตน
5. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ: ชุมชนมีความต้องการในการพัฒนาศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างเหมาะสม

การตอบสนองต่อความจำเป็นเหล่านี้จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนชาติพันธุ์และส่งเสริมให้พวกเขาสามารถพัฒนาและเติบโตได้อย่างยั่งยืนในอนาคต

3. การทบทวน และการวิเคราะห์การดำเนินงาน

จากการทบทวนและวิเคราะห์การดำเนินงานที่ผ่านมาของมูลนิธิได้แสดงให้เห็นถึงผลกระทบที่สำคัญต่อการพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะในด้านการเสริมสร้างศักยภาพของผู้นำในชุมชน ซึ่งส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งในการจัดการและการนำเสนอแนวทางที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากประเพณีและวัฒนธรรมช่วยเสริมสร้างความรู้สึกภาคภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรม รวมทั้งเพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนและหน้าที่ของชุมชน ซึ่งทำให้เกิดความตระหนักและความรับผิดชอบต่อสังคมมากยิ่งขึ้น

ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลกระทบเหล่านี้รวมถึงความร่วมมือและการสนับสนุนจากผู้นำในพื้นที่ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ นอกจากนี้ งบประมาณที่เพียงพอก็มีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ และความมุ่งมั่นร่วมกันของทุกฝ่ายยังเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญในการสร้างเครือข่ายการทำงานที่เชื่อมโยงทั้งในระดับประเทศและนานาชาติ ซึ่งจะช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และสร้างพันธมิตรที่แข็งแกร่งเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในอนาคต

4. ผลกระทบจากการดำเนินงาน

4.1 การมีส่วนร่วมและศักยภาพของผู้นำการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับผู้นำในชุมชนเกิดจากการให้โอกาสในการฝึกอบรมและการพัฒนาทักษะ ซึ่งช่วยให้ผู้นำสามารถบริหารจัดการกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างเช่น การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการในด้านการแก้ไขปัญหาท้องถิ่น ทำให้ผู้นำมีความมั่นใจในการตัดสินใจและสามารถนำเสนอแนวทางที่ดีขึ้นในการพัฒนาชุมชน ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมที่มากขึ้นจากสมาชิกในชุมชน

4.2 การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากประเพณีและวัฒนธรรมการส่งเสริมการรักษาและใช้ประโยชน์จากมรดกทางวัฒนธรรม เช่น การจัดงานเทศกาลท้องถิ่นหรืองานศิลปะช่วยกระตุ้นให้คนในชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมและประเพณีของตนเอง ตัวอย่างเช่น การจัดการแสดงศิลปวัฒนธรรมประจำปีที่ส่งเสริมการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของคน

รุ่นใหม่ ทำให้เกิดการสืบสานวัฒนธรรมและสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว

4.3 ความเข้าใจและตระหนักเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของชุมชนการเพิ่มความรู้เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนและหน้าที่ของสมาชิกในชุมชนทำให้เกิดการรับรู้และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น การจัดสัมมนาเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่ช่วยให้สมาชิกในชุมชนเข้าใจถึงสิทธิของตนเองและสามารถเรียกร้องความยุติธรรมได้ ทำให้เกิดความแข็งแกร่งในการปกป้องสิทธิของตนเอง

4.4 ศักยภาพและความเป็นเจ้าของในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติการเสริมความสามารถในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เช่น น้ำ ดิน หรือป่าไม้ ช่วยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรอย่างยั่งยืน ตัวอย่างเช่น การจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในหมู่บ้านที่ร่วมมือกันในการปลูกต้นไม้หรือทำโครงการฟื้นฟูสภาพป่า ส่งผลให้ชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของทรัพยากรธรรมชาติของตนเอง

4.5 การเกิดเครือข่ายการทำงานทั้งในระดับประเทศและนานาชาติการสร้างพันธมิตรระดับนานาชาติช่วยให้ชุมชนมีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์และแนวทางการพัฒนาที่ดีกับชุมชนอื่น ๆ ตัวอย่าง เช่น การเข้าร่วมโครงการความร่วมมือระหว่างประเทศที่มุ่งเน้นการพัฒนาชุมชนทำให้เกิดการเรียนรู้และการสนับสนุนจากองค์กรต่างประเทศ ซึ่งสามารถนำไปสู่การพัฒนาที่มีคุณภาพและยั่งยืนมากขึ้นในชุมชน

การดำเนินงานในด้านเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยสร้างประโยชน์ให้กับชุมชนในปัจจุบัน แต่ยังมีผลต่ออนาคตโดยการพัฒนาศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนให้สามารถเผชิญกับความท้าทายที่เกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลกระทบ

5.1 ความร่วมมือและการสนับสนุนจากผู้นำในพื้นที่ความร่วมมือจากผู้นำในชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนการดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จ การสนับสนุนจากผู้นำช่วยสร้างความไว้วางใจและแรงจูงใจให้กับสมาชิกในชุมชน ตัวอย่างเช่น หากผู้นำชุมชนมีความมุ่งมั่นในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและเชิญชวนให้คนในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมปลูกต้นไม้ จะทำให้มีผู้เข้าร่วมมากขึ้น นอกจากนี้ การที่ผู้นำมีทักษะในการสื่อสารและการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนก็ช่วยให้เกิดการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนที่เข้มแข็ง

5.2 การมีงบประมาณที่เพียงพองบประมาณที่เพียงพอเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงาน หากไม่มีงบประมาณที่เพียงพอ การดำเนินโครงการต่าง ๆ อาจเกิดความล่าช้าหรือไม่สามารถดำเนินการได้ตามเป้าหมาย ตัวอย่างเช่น โครงการพัฒนาสาธารณูปโภคในชุมชน เช่น การสร้างแหล่งน้ำหรือการปรับปรุงถนน จำเป็นต้องใช้เงินทุนจำนวนมาก หากมีการจัดสรรงบประมาณอย่างเหมาะสม จะช่วยให้โครงการดำเนินไปได้อย่างราบรื่น และส่งผลดีต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน

5.3 การมีความมุ่งมั่นและความตั้งใจร่วมกันความมุ่งมั่นและความตั้งใจร่วมกันของสมาชิกในชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการดำเนินงานอย่างยั่งยืน เมื่อสมาชิกในชุมชนมีความตั้งใจร่วมกันในการพัฒนาชุมชน จะส่งผลให้เกิดการร่วมมือและการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ ตัวอย่างเช่น การจัดกลุ่มชาวบ้านเพื่อร่วมกันวางแผนพัฒนาโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการเกษตรกรรมยั่งยืน ซึ่งจะช่วยเพิ่มผลผลิตและสร้างรายได้ที่มั่นคงให้กับชุมชน การมีความมุ่งมั่นร่วมกันในการพัฒนานั้นจะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแนวทางที่ดี ทำให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและรับผิดชอบต่อการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ

การมีปัจจัยเหล่านี้ประกอบกันจะทำให้การดำเนินงานมีความเข้มแข็งและยั่งยืนมากขึ้น ส่งผลให้เกิดผลกระทบที่เป็นบวกต่อชุมชนในระยะยาว

6. การออกแบบทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง

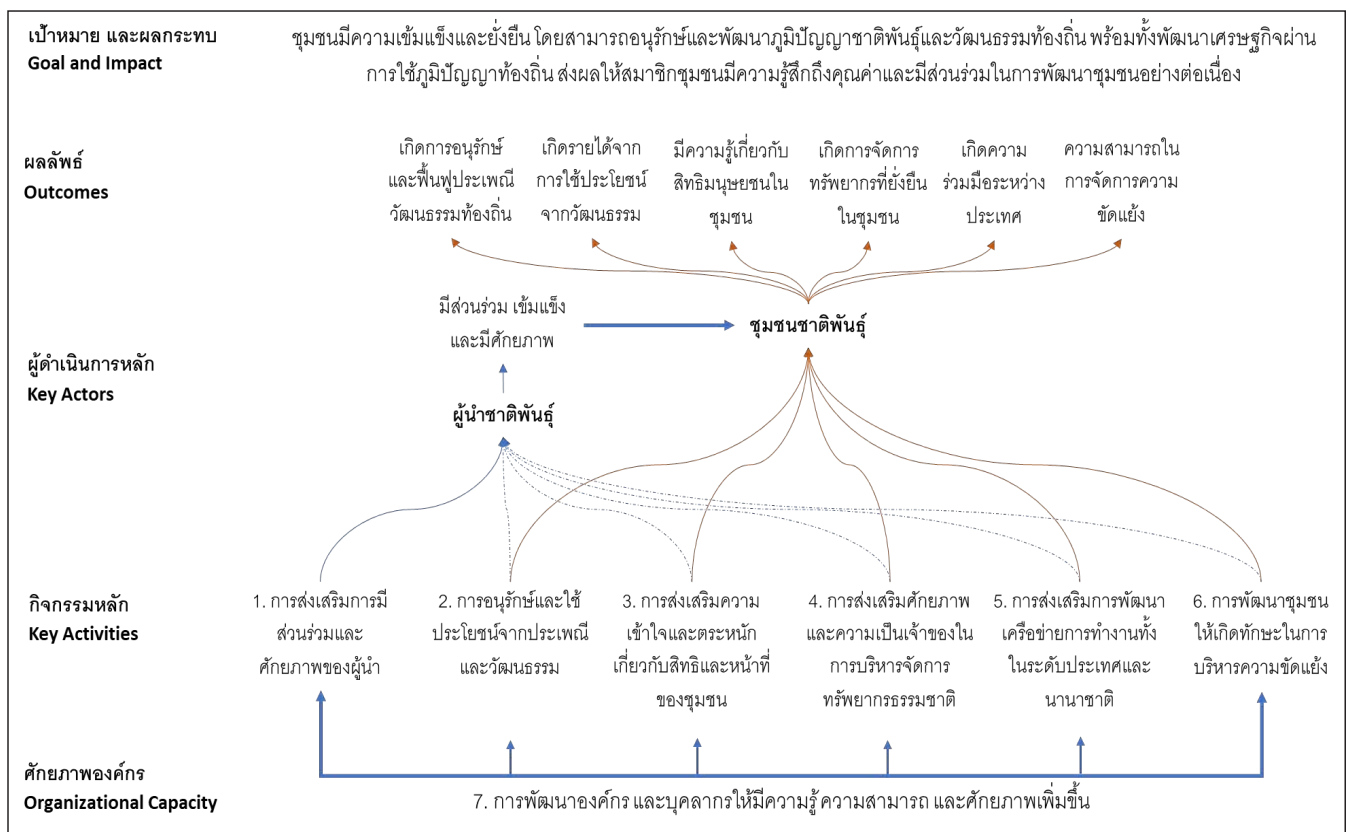
จากสถานการณ์ความท้าทายและความจำเป็นของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่เป้าหมาย มูลนิธิฯ ได้รับข้อมูลเชิงลึกจากการวิเคราะห์ผลกระทบจากการดำเนินงานที่ผ่านมา ซึ่งเปิดเผยให้เห็นถึงประเด็นสำคัญที่ชุมชนต้องเผชิญ เช่น การสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติ การขาดความรู้เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ การขาดโอกาสในการพัฒนาเศรษฐกิจ และการขาดความร่วมมือในระดับชุมชนและองค์กร

นอกจากนี้ยังมีปัจจัยเชิงบวกที่ส่งผลต่อการทำงานของมูลนิธิฯ ซึ่งรวมถึงความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้นำในชุมชน ความสามารถในการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่น และการสนับสนุนจากองค์กรพัฒนาเอกชนในระดับชาติและนานาชาติ ซึ่งช่วยสร้างพื้นที่ในการพัฒนาและเสริมสร้างความสามารถให้กับกลุ่มชาติพันธุ์

ผลกระทบเชิงบวกที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานในช่วงที่ผ่านมา เช่น การฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การส่งเสริมความรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชน รวมถึงการสร้างความตระหนักเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน ล้วนเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนา “ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง” สำหรับการทำงานในระยะต่อไป

7. ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง

มูลนิธิฯ จะมุ่งเน้นการสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มชาติพันธุ์ ผ่านการพัฒนาศักยภาพของชุมชนในการจัดการทรัพยากร การสร้างความตระหนักรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิ การสนับสนุนการสร้างเครือข่ายและความร่วมมือทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับนานาชาติ ซึ่งทั้งหมดนี้จะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน และการสร้างความเข้มแข็งในกลุ่มชาติพันธุ์ที่สามารถบริหารจัดการปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองในอนาคต

8. คำอธิบายทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง

มูลนิธิจำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพขององค์กรและบุคลากรเพื่อให้สามารถตอบสนองต่อสถานการณ์และกลยุทธ์ที่กำหนดได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยจะดำเนินกิจกรรมหลัก 6 ประการ ได้แก่ 1. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมและศักยภาพของผู้นำ 2. การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากประเพณีและวัฒนธรรม 3. การส่งเสริมความเข้าใจและตระหนักเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของชุมชน 4. การส่งเสริมศักยภาพและความเป็นเจ้าของในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ 5. การพัฒนาเครือข่ายการทำงานทั้งในระดับประเทศและนานาชาติ 6. การพัฒนาทักษะในการบริหารความขัดแย้ง

กลุ่มเป้าหมายหลักที่มูลนิธิจะให้การสนับสนุนคือผู้นำชาติพันธุ์และเครือข่ายในพื้นที่เป้าหมาย รวมถึงชุมชนชาติพันธุ์ในพื้นที่และใกล้เคียง โดยทั้งสองกลุ่มจะได้รับการพัฒนาศักยภาพในการจัดการกับความท้าทายต่างๆ ที่พวกเขาเผชิญ ซึ่งการมีส่วนร่วมของผู้นำชาติพันธุ์กับชุมชนเป็นสิ่งสำคัญ

เมื่อดำเนินการตามแนวทางนี้ จะเกิดผลลัพธ์ที่สำคัญหลายประการ เช่น การอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น การสร้างรายได้จากการใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรม การเพิ่มความรู้เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในชุมชน การจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน การเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ และการพัฒนาความสามารถในการจัดการความขัดแย้ง

ผลลัพธ์เหล่านี้จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายสุดท้ายคือการสร้างชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืน ซึ่งสามารถอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาชาติพันธุ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมถึงการพัฒนาเศรษฐกิจด้วยการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งผลให้สมาชิกในชุมชนมีความรู้สึกถึงคุณค่าและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง

การกำหนดแผนยุทธศาสตร์ (พ.ศ. 2569 ถึง 2571)

มูลนิธิภูมิปัญญาชาติพันธุ์ (มภช.) มีความมุ่งมั่นในการเตรียมความพร้อมและตอบสนองต่อความท้าทายที่เกิดขึ้นในกลุ่มชาติพันธุ์ ทั้งในระดับประเทศ อนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง และภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยแผนยุทธศาสตร์ฉบับใหม่ จะมุ่งเน้นการดำเนินกลยุทธ์ 7 กลยุทธ์ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้:

กลยุทธ์	คำอธิบายกลยุทธ์	กิจกรรม	ตัวชี้วัดผลลัพธ์ (Outcomes)	ตัวชี้วัดผลกระทบระยะยาว (Impacts)
1. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมและศักยภาพของผู้นำ	มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพของผู้นำในชุมชนผ่าน การสร้างเครือข่ายและการฝึกอบรม เพื่อให้ผู้นำสามารถดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ	1.1 สร้างและขยายเครือข่ายผู้นำ	จำนวนผู้นำที่เข้าร่วมประชุมและการประชุมเชิงปฏิบัติการ	ความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้นำในชุมชน
		1.2 พัฒนาโปรแกรมการฝึกอบรม	จำนวนหลักสูตรที่จัดและจำนวนผู้เข้าร่วม	การพัฒนาศักยภาพผู้นำในด้านการจัดการโครงการ
2. การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากประเพณีและวัฒนธรรม	มุ่งเน้นการอนุรักษ์และส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากมรดกทางวัฒนธรรม เพื่อสร้างความเข้าใจและเชื่อมโยงระหว่างคนในชุมชน	2.1 สร้างแพลตฟอร์มสำหรับการเผยแพร่และเรียนรู้	การเข้าถึงแพลตฟอร์มและจำนวนข้อมูลที่เผยแพร่	การอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น
		2.2 สนับสนุนโครงการที่ใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรม	จำนวนโครงการที่ใช้ประโยชน์จากงานฝีมือวัฒนธรรม	การเพิ่มรายได้จากการใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรม
3. การส่งเสริมความเข้าใจและตระหนักเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของชุมชน	มุ่งเน้นการให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนและหน้าที่ของสมาชิกในชุมชน เพื่อสร้างความตระหนัก และการมีส่วนร่วม	3.1 พัฒนาหลักสูตรการศึกษาและการฝึกอบรม	จำนวนหลักสูตรและการเข้าร่วม	การเพิ่มความรู้เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในชุมชน
		3.2 สร้างสื่อการเรียนรู้ที่เข้าถึงง่าย	จำนวนสื่อที่พัฒนาขึ้นและการเข้าถึง	ความตระหนักในสิทธิและหน้าที่ของชุมชน
4. การส่งเสริมศักยภาพและความเป็นเจ้าของในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ	มุ่งเน้นการสร้างศักยภาพให้ชุมชนสามารถจัดการทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน ผ่านนวัตกรรมและกลไกที่เป็นระบบ	4.1 พัฒนานวัตกรรมในการจัดการทรัพยากร	จำนวนเทคโนโลยีที่นำมาใช้	การจัดการทรัพยากรที่ยั่งยืนในชุมชน
		4.2 สร้างกลไกการบริหารจัดการทรัพยากรที่เป็นระบบ	การจัดตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการ	การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ
5. การส่งเสริมการพัฒนาเครือข่ายการทำงานทั้งในระดับประเทศและนานาชาติ	มุ่งเน้นการสร้างพันธมิตรและเครือข่ายความร่วมมือในระดับนานาชาติ เพื่อเสริมสร้างศักยภาพและการพัฒนาชุมชน	5.1 สร้างพันธมิตรและเครือข่ายระดับนานาชาติ	จำนวนพันธมิตรที่สร้างขึ้น	การพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศ
		5.2 จัดกิจกรรมร่วมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์	จำนวนกิจกรรมที่จัดและการเข้าร่วม	การเสริมสร้างความสัมพันธ์และการแลกเปลี่ยนความรู้

กลยุทธ์	คำอธิบายกลยุทธ์	กิจกรรม	ตัวชี้วัดผลลัพธ์ (Outcomes)	ตัวชี้วัดผลกระทบระยะยาว (Impacts)
6. การพัฒนาชุมชนให้เกิดทักษะในการบริหารความขัดแย้ง	มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะในการจัดการความขัดแย้งเพื่อสร้างความสงบและการอยู่ร่วมกันในชุมชน	6.1 พัฒนาโปรแกรมการฝึกอบรมการจัดการความขัดแย้ง	จำนวนผู้เข้าร่วมฝึกอบรม	ความสามารถในการจัดการความขัดแย้งในชุมชน
		6.2 สนับสนุนการสร้างกลไกการระงับข้อพิพาท	การจัดตั้งกลุ่มเจรจาหรือคณะกรรมการ	การลดจำนวนข้อพิพาทในชุมชน
7. การพัฒนาองค์กรและบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถ และศักยภาพเพิ่มขึ้น	มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพขององค์กรและบุคลากรเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการดำเนินงาน	7.1 ออกแบบโปรแกรมการพัฒนาศักยภาพบุคลากร	จำนวนโปรแกรมที่พัฒนาและจำนวนผู้เข้าร่วม	การเพิ่มทักษะและศักยภาพบุคลากร
		7.2 สร้างแผนการพัฒนาส่วนบุคคล	จำนวนแผนการพัฒนาส่วนบุคคลที่ดำเนินการ	การพัฒนาศักยภาพและการทำงานที่มีประสิทธิภาพของบุคลากร

รายละเอียดแผนกิจกรรม สำหรับ 3 ปี ช่วงระยะเวลา (พ.ศ. 2569-2571)

ชื่อกิจกรรม	คำอธิบายกิจกรรม	กลุ่มเป้าหมายหลัก	ระยะเวลา	งบประมาณ (บาท)	ผู้รับผิดชอบ
1. สร้างและขยายเครือข่ายผู้นำ	จัดประชุมและเวิร์กช็อปเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำ	ผู้นำชุมชนและองค์กร	ปีที่ 1 - 3		
2. พัฒนาโปรแกรมการฝึกอบรม	ออกแบบและจัดการฝึกอบรมเสริมสร้างทักษะ	ผู้นำชุมชน, อาสาสมัคร	ปีที่ 1 - 3		
3. สร้างแพลตฟอร์มสำหรับการเผยแพร่และเรียนรู้	พัฒนาเว็บไซต์และโซเชียลมีเดียเพื่อเผยแพร่ข้อมูล	ชุมชน, เยาวชน	ปีที่ 1 - 2		
4. สนับสนุนโครงการที่ใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรม	ให้ทุนหรือทรัพยากรเพื่อสนับสนุนโครงการวัฒนธรรม	ชุมชน, องค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร	ปีที่ 1 - 3		
5. พัฒนาหลักสูตรการศึกษาและการฝึกอบรม	พัฒนาหลักสูตรการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความรู้	ชุมชน, โรงเรียน	ปีที่ 2 - 3		
6. สร้างสื่อการเรียนรู้ที่เข้าถึงง่าย	ผลิตสื่อการเรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลาย	ชุมชน, เยาวชน	ปีที่ 2		

ชื่อกิจกรรม	คำอธิบายกิจกรรม	กลุ่มเป้าหมายหลัก	ระยะเวลา	งบประมาณ (บาท)	ผู้รับผิดชอบ
7. พัฒนานวัตกรรมในการจัดการทรัพยากร	พัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ	ชุมชน, นักวิจัย	ปีที่ 2 - 3		
8. สร้างกลไกการบริหารจัดการทรัพยากรที่เป็นระบบ	ออกแบบและจัดตั้งกลไกเพื่อบริหารจัดการทรัพยากร	ผู้นำชุมชน, หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	ปีที่ 3		
9. สร้างพันธมิตรและเครือข่ายระดับนานาชาติ	สร้างความสัมพันธ์กับองค์กรระดับนานาชาติ	องค์กรที่มีความสนใจร่วมกัน	ปีที่ 1 - 3		
10. จัดกิจกรรมร่วมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์	จัดงานกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์	องค์กรภาครัฐและเอกชน	ปีที่ 1 - 3		
11. พัฒนาโปรแกรมการฝึกอบรมการจัดการความขัดแย้ง	การฝึกอบรมเพื่อทักษะการจัดการความขัดแย้ง	ผู้นำชุมชน, สมาชิกชุมชน	ปีที่ 2 - 3		
12. สนับสนุนการสร้างกลไกการระงับข้อพิพาท	พัฒนากลไกระงับข้อพิพาทที่มีประสิทธิภาพ	ชุมชน, ผู้นำชุมชน	ปีที่ 3		
13. ออกแบบโปรแกรมการพัฒนาศักยภาพบุคลากร	ออกแบบโปรแกรมเพื่อพัฒนาศักยภาพบุคลากรในองค์กร	บุคลากรในองค์กร	ปีที่ 1 - 3		
14. สร้างแผนการพัฒนาส่วนบุคคล	ช่วยบุคลากรมีแผนการพัฒนาส่วนบุคคลที่ชัดเจน	บุคลากรในองค์กร	ปีที่ 1 - 3		

บทสรุป

แผนยุทธศาสตร์สามปีนี้มุ่งเน้นการสร้างและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนโดยใช้พลังภูมิปัญญาชาติพันธุ์ในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน การฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นถือเป็นหัวใจสำคัญของแนวทางนี้ เพื่อให้คนในชุมชนสามารถรักษาและสืบสานมรดกทางวัฒนธรรมของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะช่วยสร้างความภาคภูมิใจและการเชื่อมโยงระหว่างสมาชิกในชุมชน

นอกจากนี้ แผนนี้ยังเน้นการพัฒนาศักยภาพของชุมชนและบุคลากร โดยการจัดฝึกอบรมและพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มทักษะและความรู้ที่จำเป็นในการจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างเครือข่ายการทำงานทั้งในระดับประเทศและนานาชาติจะช่วยเสริมสร้างความร่วมมือและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างชุมชน ทำให้สามารถตอบสนองต่อความท้าทายและโอกาสใหม่ ๆ ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

ด้วยการมุ่งเน้นการใช้ภูมิปัญญาชาติพันธุ์ในการพัฒนา แผนยุทธศาสตร์นี้จึงเป็นการสร้างพื้นฐานที่มั่นคงและยั่งยืนสำหรับอนาคตของชุมชน ช่วยให้ชุมชนสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพในระยะยาว

